

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**<<ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ,ΟΙ ΝΟΜΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΣ>>**

ΕΠΙΒΛΩΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΠΑΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ :ΚΑΦΕΤΖΗ ΣΤΑΜΑΤΙΑ

A.M. 2337

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....σελ. 2

Κεφάλαιο 1

1.1 Ιστορική αναδρομή..... σελ.3

**1.2 Δικαίωμα ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα στην Ελληνική
έννομη τάξη..... σελ. 3**

1.3 Ταξινόμηση των πολιτικών κομμάτων.....σελ.7

1.4 Δυνατότητα δικαστικής διάλυσης, απαγόρευσης πολιτικών κομμάτων στην Ελληνική και σε ξένες έννομες τάξεις.....σελ. 12

1.5 Βασικές λειτουργίες των πολιτικών κομμάτων.... σελ. 15

Κεφάλαιο 2

Η θέληση απόκτησης λαϊκού ερείσματος και η έκφραση της λαϊκής θέλησης..... σελ. 17

2α) Η νομική φύση των πολιτικών κομμάτων, τα πολιτικά κόμματα ως κρατικά κόμματα.....σελ.19 (α-στ)

2.1 Συνταγματική κατοχύρωση των πολιτικών κομμάτων.....σελ.19.

2.2 Κομματικά συστήματα και κοινοβουλευτισμός.....σελ.20

2.3 Περιθωριοποίηση των πολιτικών κομμάτων στο σύγχρονο πολίτευμα.....σελ.24

2.4 Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και τα πολιτικά κόμματα.....σελ.25

Κεφάλαιο 3

Ο περιορισμός του άρθρου 29 παρ.3 του Συντάγματος.....σελ.27

3.2 Η ελευθερία έκφρασης των μελών του κόμματος.....σελ.28

3.3 Το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στα όργανα του κόμματος....σελ.29

3.4 Η ισότητα των μελών του κόμματος ως εξειδίκευση της γενικής αρχής της ισότητας.....σελ.29

3.5 Η αρχή της εσωκομματικής δημοκρατίας.....σελ.30

3.6 Η νομική έννοια του κόμματος.....σελ.31

Κεφάλαιο 4

Η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων.....σελ.34

4.1α) Οικονομική διαχείριση και ο έλεγχος της αρχής αυτής..σελ.34

4.2β) Η δημοσιότητα.....σελ.35

4.3 Η αρχή της δημοκρατικής ανάδειξης, συγκρότηση και λειτουργίας..σελ.35

4.4 Η συνταγματική αντιμετώπιση του κομματικού φαινομένου...σελ.39

4.5 Έκτακτες εισφορές στα πολιτικά κόμματα.....σελ.39

Συμπέρασμα.....σελ.40

Βιβλιογραφία.....σελ41

Εισαγωγή

Τα πολιτικά κόμματα χωρίς καμία αμφιβολία αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του δημοκρατικού πολιτεύματος και *sine qua non* θεσμό της σύγχρονης κοινοβουλευτικής και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Καθώς λειτουργούν ως πυλώνες του πολιτεύματος. Κοινή διαπίστωση αποτελεί ότι η οργάνωση τους καθιερώνει την ποιότητα της δημοκρατίας στην χώρα. Λόγω της σημαντικού ρόλου του, η ύπαρξη και η λειτουργία του τυποποιείται στο συνταγματικό κείμενο, κυρίως στο άρθρο 29 το οποίο ορίζει ότι «η οργάνωση και η δράση τους οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος». Η Ελληνική νομοθεσία και η ελληνική ιστορία είχαν να επιδείξουν μια μακροχρόνια εχθρική απέναντι στο φαινόμενο του πολιτικού κόμματος με αποκορύφωμη μετεμφυλιακή απαγόρευση του Κ ΚΕ που ήρθε μόλις το 1974, με την πτώση της δικτατορίας του 1967-1974 και την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Τα Ελληνικά Συντάγματα τα οποία ίσχυσαν μέχρι το έτος 1975 δεν εμπεριείχαν πρόβλεψη του θεσμού των πολιτικών κομμάτων. Τα Συντάγματα του 1925 άρθρα (53,64) και του 1927 άρθρα (56) λάμβαναν έμμεση αναγνώριση σύμφωνα με το πλαίσιο συγκρότησης των νομοθετικών και εξεταστικών επιτροπών, κατ'αναλογία προς τη δύναμη των κομμάτων.

Εξάλλου ούτε στο Σύνταγμα του 1952 υπήρχε σχετική αναφορά οποιαθα μπορούσε να θεωρηθεί έστω και ως έμμεση αναγνώριση των κομμάτων. Πλήρεις διατάξεις για τα κόμματα περιλάμβαναν τα ανελεύθερα Συντάγματα της δικτατορίας των ετών 1968 και 1973.

Σκοπός λοιπόν της λειτουργίας των πολιτικών κομμάτων είναι η ουσιαστική τήρηση και ο σεβασμός των αρχών και πρακτικών της εσωκομματικής δημοκρατίας. Εντούτοις, είναι εμφανής η επιτεινόμενη δυσλειτουργία της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας στην Ελλάδα, ως απόρροια των μηχανισμών που αναπτύσσουν τα πολιτικά κόμματα. Εν τέλει, εγείρεται το ερώτημα εάν και κατά πόσο η εσωκομματική δημοκρατία τελεί σε καθεστώς άμεσης συνάρτησης με τη λαϊκή βούληση ή αν λειτουργεί ως ένας θεσμός αποκομμένος από τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου.

Ξεκινώντας την ιστορική αναδρομή των πολιτικών κομμάτων διαπιστώνουμε ότι τα πολιτικά κόμματα δεν ήταν κατοχυρωμένα συνταγματικά σε θεσμικό επίπεδο. Παρότι στην αρχαιότητα αποτελούσε απαραίτητη η ύπαρξη άμεσων δημοκρατικών στοιχείων στο πολίτευμα και κατά επέκταση την ενασχόληση των πολιτών με τα κοινά, αυτό με το πέρασμα των χρόνων σταδιακά άρχιζε να φθείρετε.

Η επανεμφάνιση λοιπόν των παραπάνω στοιχείων πραγματοποιείται στο σύγχρονο κράτος μέσα από την μορφή των πολιτικών κομμάτων, τα οποία προσδίδουν στην έμμεση δημοκρατία την πολιτική υφή της άμεσης δημοκρατίας. Βέβαια το κομματικό φαινόμενο θεωρήθηκε ως ακολουθία προς την κλασική αντίληψη της συνταγματικής μοναρχίας ως επιβλαβές για την ενότητα του κράτους.

Το Σύνταγμα του 1975 συνέβαλε στην μετάβαση των κομμάτων από το επίπεδο τόσο του πολιτικού όσο και του κοινωνικού φαινομένου στο συνταγματικό επίπεδο. Έτσι το πολιτικό κόμμα θεωρείται ως κρίκος νομιμοποίησης μεταξύ του λαού και του κράτους, ισχυροποιώντας με αυτό τον τρόπο την κομματική όψη της δημοκρατίας. Ενώ λοιπόν στο Σύνταγμα του 1952 δεν υπήρχε καμία αναφορά στην λέξη κόμμα, αντίθετα στο Σύνταγμα του 1975 περιλάμβανε το άρθρο 29Σ το οποίο περιλάμβανε ρητή αναφορά για τα κόμματα όπως επιπλέον και στα άρθρα 37,39,68 παρ.3,71,73 παρ.4. 76 παρ.4, 113Σ και οι ισοδύναμες διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής. Επίσης στο Σύνταγμα δεν δίνεται ένας ακριβής ορισμός του πολιτικού κόμματος και ούτε προσδιορίζεται σαφώς η νομική του υπόσταση.

Τα πολιτικά κόμματα κρίνονται ως φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων, δίχως νομική προσωπικότητα. Συνεπώς τα πολιτικά κόμματα ανήκουν στην εφαρμογή της σφαίρας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όσο αποτελούν τον κύριο χώρο έκφρασης της πολιτικής βούλησης της κοινωνίας διερμηνεύουν την αποτελεσματική λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Έτσι τα πολιτικά κόμματα φανερώνουν το ευρύ φάσμα του κοινωνικού πλουραλισμού, όπως επίσης και την ίδια σχέση των σύγχρονων κομματικών δομών της δημοκρατίας. Η δημοκρατική αρχή περιλαμβάνει την βάση της επιτακτικής ανάγκης ύπαρξης δημοκρατικών δομών και στο επίπεδο της εσωτερικής λειτουργίας του κόμματος προκειμένου να επιτευχθεί η τεκμηρίωση του φαινομένου της ενδοκομματικής δημοκρατίας.

Προσπαθώντας μία ιστορική αναδρομή των πολιτικών κομμάτων διαπιστώνουμε πως έκαναν την εμφάνιση τους στην αρχαία Αθήνα, με έντονο το χαρακτηριστικό στοιχείο των πολιτικών διαμαχών μεταξύ των κομμάτων των πεδιάκων, των παραλιών και των διακριών.

Το Σύνταγμα του 1975 αποτελεί καμπή στην ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας καθώς αποτελεί το πρώτο σύνταγμα της χώρας το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα

ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα, που διεκδικεί την εξυπηρέτηση της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Έως το 1975 τα πολιτικά κόμματα λογαριάζονται ως αντικατοπτρισμός του δικαιώματος συνεταιρίζεσθαι, σε αντίθεση σήμερα το άρθρο 29 παρ.6 του νόμου 3023/2002, από την ίδρυση του, το πολιτικό κόμμα παίρνει την νομική προσωπικότητα για την επίτευξη της συνταγματικής αποστολής του, αυτό σημαίνει ότι δεν επέρχονται στις περιπτώσεις των κομμάτων ως νομικών προσώπων οι παρ. 2 και 3 του άρθρου 12 ούτε τα άρθρα 78-83 ΑΚ, ούτε το άρθρο 105 ΑΚ για την δικαστική διάλυση των σωματείων.

Τα πολιτικά κόμματα παρέχουν στον λαό την δυνατότητα να σχηματίζει ο ίδιος τις βασικές πολιτικές αποφάσεις. Συγκεκριμένα με την αναθεώρηση του Συντάγματος 1986 κατανοήθηκε η κομματική δημοκρατία και ο δικομματικός χαρακτήρας της σύγχρονης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Με την έννοια αυτή τα πολιτικά κόμματα παρέχουν ειδικό βάρος καθώς εκφράζουν τις ιδεολογικές, πολιτικές, κοινωνικές και ταξικές διαφοροποιήσεις του λαού. Επίσης επιτρέπουν τη δομημένη, οργανωμένη, πολιτική δράση με σκοπό να αποφεύγεται ο κατακερματισμός των κοινωνικοπολιτικών δυνάμεων.

1.2 Δικαίωμα ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα στην Ελληνική έννομη τάξη

Η ελευθερία των πολιτικών κομμάτων έχει ευρύτερη έννοια από την ελευθερία των ενώσεων. Η δημιουργία ενός πολιτικού κόμματος δεν μπορεί να ενταχθεί σε κανένα προληπτικό μέτρο αλλά ούτε και σε προηγούμενη άδεια όπως στις ενώσεις. Η ίδρυση και η λειτουργία των πολιτικών κομμάτων ρύθμιζε το νομοθετικό διάταγμα ν/δ 59/1974 που είχε εκδοθεί πριν από την ψήφιση του Συντάγματος μετά την κατάρρευση της δικτατορίας των συνταγματαρχών και την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας του πολιτεύματος.

Αντικείμενο του ν.δ ήταν όπως καθορίζει και ο τίτλος του η ελεύθερη σύσταση πολιτικών κομμάτων και η επαναλειτουργία όσων είχαν διαλυθεί με οποιονδήποτε τρόπο ή των οποίων η λειτουργία και η δράση είχε ανασταλεί, στόχοι που καταδεικνύουν την σημασία των κομμάτων ως εκδήλωση της λαϊκής κυριαρχίας στην λειτουργία του πολιτεύματος καθώς αμέσως μετά την πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας το 1967 είχαν καταφύγει στην διάλυση τους οι δικτάτορες.

Τα πολιτικά κόμματα υφιστάμενα και ιδρυόμενα να καταθέσουν στον Άρειο Πάγο πριν από την ανάληψη οποιασδήποτε δραστηριότητας δήλωση του αρχηγού τους ή της διοικούσας επιτροπής τους ότι οι αρχές του κόμματος αντιτίθενται σε κάθε ενέργεια αποσκοπούσα σε βίαιη κατάληψη της εξουσίας ή την ανατροπή του ελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος με βάση την υποχρέωση που τους κατέβαλλε το ν/δ 59/1974. Με την δήλωση αυτή ερχόταν στην δημοσιότητα η ίδρυση του πολιτικού κόμματος.

Τέλος προβλεπόταν από το ν/δ ότι από το χρονικό σημείο κατάθεσης της δήλωσης αυτής δεν γινόταν επιτρεπτό σε κανένα ως προς την λειτουργία και την δράση των πολιτικών κομμάτων στο πλαίσιο του πολιτεύματος εκτός από εκείνους που

προέρχονται από τις γενικές συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις οι οποίες αφορούν κατ' εξοχήν την διαδικασία εκλογής των βουλευτών. Σημειώνεται ρητά ότι μόνο φυσικά πρόσωπα μπορούν να ιδρύουν μόνο πολιτικά κόμματα καθώς οι Έλληνες πολίτες που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν είναι εξ ορισμού μόνο φυσικά πρόσωπα.

Πρόσθετα σχετικά με τον κατώτατο αριθμό προσώπων που απαιτούνται για την συγκρότηση ενός πολιτικού κόμματος γίνεται δεκτό ότι αρκεί η δήλωση μόνο ενός φυσικού προσώπου. Επιπλέον το πολιτικό κόμμα αποτελεί ένωση Ελλήνων πολιτών. Αυτό συνεπάγεται από το γεγονός ότι η λαϊκή κυριαρχία που θεμελιώνεται στο άρθρο 1 παρ.2 του Συντάγματος και η οποία αποτελεί θεμέλιο του πολιτεύματος πραγματοποιείται με την άσκηση της πολιτικής εξουσίας μέσω των υπηκόων ενός κράτους, οι οποίοι καθίστανται ενεργοί πολίτες.

Με τον νόμο 3023/2002 καταργήθηκε το ν/δ 59/1974 και ο οποίος προβλέπει στο εξής τις παρακάτω προϋποθέσεις που αφορούν την ίδρυση πολιτικού κόμματος.

- Το πολιτικό κόμμα πριν αναλάβει δραστηριότητα καταθέτει ιδρυτική δήλωση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου
- Την ιδρυτική δήλωση καταθέτει ο πρόεδρος ή η διοικούσα επιτροπή του κόμματος
- Στην ιδρυτική δήλωση αναφέρεται ότι η οργάνωση και η δράση του κόμματος εξυπηρετούν την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- Στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου γνωστοποιούνται το όνομα, το έμβλημα και η έδρα του πολιτικού κόμματος
- Στον εισαγγελέα του ΑΠ υποβάλλεται το καταστατικό ή η ιδρυτική διακήρυξη του κόμματος που υπογράφεται από διακόσιους (200) τουλάχιστο πολίτες οι οποίοι έχουν το δικαίωμα ψήφου
- Με την γνωστοποίηση του ονόματος του και του εμβλήματος του το κόμμα έχει το αποκλειστικό δικαίωμα της χρήσης τους
- οι διαφωνίες για τον δικαιούχο του ονόματος και του εμβλήματος καθώς και την ιδιότητα του προέδρου ή του μέλους της διοικούσας επιτροπής πολιτικού κόμματος επιλύονται με απόφαση του Α τμήματος του Αρείου Πάγου.

Οι παραπάνω αυτές προϋποθέσεις πέρα από προϋποθέσεις που αφορούν την ίδρυση του πολιτικού κόμματος αποτελούν και προϋποθέσεις συμμετοχής στις γενικές βουλευτικές εκλογές. Ο νόμος 3023/2002 του οποίου η ρύθμιση του σε αντίθεση με το ν.δ 59/1974 δεν καθορίζει πως οι αρχές του κόμματος είναι υπόχρεες να αντιτίθεται σε κάθε ενέργεια η οποία προβλέπει στην βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή ακόμη και στην κατάληψη του πολιτεύματος ή της εξουσίας.

Αξιοσημείωτη είναι ωστόσο η ρύθμιση του νέου νόμου που προβλέπει ότι στην ιδρυτική δήλωση του κόμματος προς τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου πρέπει να γίνεται αναφορά πως η οργάνωση και η δράση του κόμματος δεν υπονομεύει την λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος αλλά αντιθέτως την εξυπηρετεί. Η επανάληψη της αντίστοιχης συνταγματικής ρύθμισης που προέρχεται από το (άρθρο 29 του Συντάγματος) η οποία όμως δεν περιλαμβανόταν στο ν.δ 59/1974 βάζει τέλος στην θεωρητική διεύρυνση για το πώς πρέπει να εννοείται η συνταγματική αυτή ρήτρα και καθιστά την εν λόγω αναφορά προϋπόθεση της νόμιμης ανάληψης δραστηριότητας από το κόμμα.

Σημαντική στο σημείο αυτό είναι η αναφορά απόρριψης αίτησης συμμετοχής μικρότερων κομμάτων στο παρελθόν και αυτό γιατί στις διακηρύξεις τους ανέφεραν πως θέλουν να ανατρέψουν το πολίτευμα. Η απαγόρευση όμως συμμετοχής αυτών των κομμάτων δεν μπορεί να επιφέρει οριστική λύση καθώς τα κόμματα αυτά μπορούν να ξεπεράσουν το εμπόδιο αυτό καταφεύγοντας με άλλες διακηρύξεις και προσωπεία. Ένα παράδειγμα αποτελεί η 29 Μαΐου 1994 όταν ο Άρειος Πάγος δεν ανακήρυξε το Ουράνιο Τόξο και άλλα δύο σχήματα με την αιτιολόγηση ότι δεν κατέθεσαν δήλωση μέσω της οποίας θα προβλεπόταν πως το κόμμα είναι ενάντια στην κατάληψη της εξουσίας δια μέσω της βίας.

Το Α Πολιτικό Τμήμα του Αρείου Πάγου με την απόφαση 4/09/2007 ανακήρυξε έναν υποψήφιο ως μεμονωμένο υποψήφιο χωρίς τον τίτλο του συνδυασμού του <<Νέος Φασισμός>> γιατί αυτό ήταν ενάντια στην διάταξη του άρθρου 29 παρ.1 του Συντάγματος και το οποίο προβλέπει ότι η οργάνωση και η δράση του πολιτικού κόμματος δεν πρέπει να αντίκειται στην ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος αλλά οφείλει να την εξυπηρετεί.

1.3 Ταξινόμηση των πολιτικών κομμάτων

Στην πολιτειολογική ταξινόμηση των πολιτικών κομμάτων διερευνάται το ερώτημα σχετικά με το ποιος κατέχει την εξουσία και με ποιον τρόπο την χρησιμοποιεί. Βέβαια τα κανονιστικά κριτήρια μίας ταξινόμησης των κομμάτων θα πρέπει να μπορούν να ανταποκριθούν στα ερωτήματα όπως : ποιος συμμετέχει σε ένα καλά οργανωμένο δημοκρατικό δημόσιο διάλογο, με ποια διαδικασία, με ποιο τρόπο εκτίθενται οι απόψεις σε δημόσια διαβούλευση και με ποιον τρόπο θα σχετίζονται καταλυτικά οι αποφάσεις που λαμβάνονται.

Οι κοινωνικό-πολιτικές εξελίξεις αναμφίβολα ακολουθούν και επηρεάζουν τις διάφορες μορφές κομμάτων. Με βάση λοιπόν την οργανωτική τους δομή τα κόμματα εμφανίστηκαν ως:

- α) κόμματα στελεχών, την περίοδο των περιορισμένων πολιτικών δικαιωμάτων
- β) κόμματα μαζών, την περίοδο που σηματοδοτήθηκε από την επέκταση των δικαιωμάτων και την είσοδο της εργατικής τάξης στην πολιτική,
- γ) πολυσυλλεκτικά κόμματα, την περίοδο αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο,
- δ) «κόμματα του κράτους» (ή «κόμματα καρτέλ»), την περίοδο της κοινωνικής και πολιτικής κρίσης των τελευταίων είκοσι-τριάντα ετών.

Η ταξινόμηση των πολιτικών κομμάτων πέρα από την κλασική ταξινόμηση που βασίζεται στην δομή και την ιστορική του προέλευση, η ταξινόμηση μπορεί να πραγματοποιηθεί και με τα ακόλουθα κριτήρια :

- α) την ιδεολογία τους
- β) το συνταγματικό ή μη συνταγματικό τους χαρακτήρα
- γ) τους στόχους και την σχέση τους με τις λαϊκές μάζες
- δ) την οργάνωση τους

Συνεπώς, διακρίνουμε τέσσερις βασικούς κομματικούς τύπους

- α) ανάλογα με την ιδεολογία τους : τα αριστερά και τα δεξιά κόμματα
- β) ανάλογα με τον συνταγματικό ή μη συνταγματικό τους χαρακτήρα : όπου έχουμε τα συνταγματικά και επαναστατικά ή απολυταρχικά ολοκληρωτικά κόμματα.
- γ) ανάλογα με τους στόχους τους: τα κόμματα αντιπροσώπευσης και τα κόμματα ενσωμάτωσης και
- δ) ανάλογα με την οργάνωση τους έχουμε : τα κόμματα στελεχών και τα μαζικά κόμματα

Συγκεκριμένα, η πιο συνήθης διάκριση των κομμάτων σχετίζεται με τον χαρακτηρισμό τους σε κόμματα στελεχών και σε μαζικά κόμματα και γίνεται εφικτή με κριτήριο την κομματική οργάνωση. Στην εποχή που διανύουμε θεωρούμε ότι τα πολιτικά κόμματα στελεχών στηρίζονται σε μία πολιτική ελίτ η οποία

- είναι κατάλληλα εκπαιδευμένη και επαγγελματικά καταρτισμένη και
- η οποία είναι υποχρεωμένη να επιδεικνύει ένα υψηλό επίπεδο πολιτικής αφοσίωσης και ιδεολογικής πειθαρχίας
- μπορεί να καθοδηγήσει ιδεολογικά τις λαϊκές μάζες

Τα μαζικά κόμματα εντάσσονται στην κατηγορία του οργανωτικού τύπου, με επιπλέον βασικά γνωρίσματα ότι:

- έχουν αυστηρή ιεραρχική οργάνωση όπως (ηγεσία, κεντρική επιτροπή, κοινοβουλευτική ομάδα.)
- επιδιώκουν την αύξηση των μελών τους και την διεύρυνση της εκλογικής τους βάσης.
- Καταγράφουν τα μέλη τους
- έχουν συγκεντρωτικό χαρακτήρα
- δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην στρατολόγηση και την οργάνωση και όχι στην ιδεολογία και
- έχουν υποχρεωτικές συνδρομές για τα μέλη τους

Από τα τέλη του 19ου αιώνα διακρίνουμε τρία είδη μαζικών κομμάτων, συγκεκριμένα:

- τα σοσιαλιστικά
- τα κομμουνιστικά και
- τα φασιστικά

Χειροπιαστός, τα πολυσυλλεκτικά κόμματα σε σχέση με τα μαζικά κόμματα διαφέρουν στα εξής σημεία:

- υποβιβάζουν τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά του κόμματος,
- δίνουν έμφαση στην ηγεσία και την ενότητα
- υποβαθμίζουν την σημασία των μεμονωμένων μελών αποβλέποντας, κυρίως στο να προκαλέσουν την ευρύτερη συναίνεση αλλά και την εκλογική επιτυχία
- έχουν ευκαιριακές και περιορισμένες σχέσεις με τους ψηφοφόρους τους μόνο κατά την περίοδο της προεκλογικής εκστρατείας

Αξιοσημείωτη είναι κ η ταξινόμηση σε κόμματα αντιπροσώπευσης και κόμματα ενσωμάτωσης με το κριτήριο τους στόχους των πολιτικών κομμάτων σε σχέση με τις λαϊκές μάζες. Συνεπώς τα κόμματα αντιπροσώπευσης στοχεύουν στην εξασφάλιση ψήφων και την εκλογική επιτυχία, προσπαθούν να εκφράσουν την κοινή γνώμη και λιγότερο να τη διαμορφώσουν. Από την άλλη τα κόμματα ενσωμάτωσης αποβλέπουν περισσότερο στο να κινητοποιήσουν, να διαπαιδαγωγήσουν και να εμπνεύσουν τις λαϊκές μάζες από το να ανταποκρίνονται απλά στους προβληματισμούς τους.

Εξού και έχουν μόνιμη και συγκεντρωτική οργάνωση και επιδιώκουν να απορροφήσουν μεγάλες μάζες μελών.

Επιπροσθέτως, τα επαναστατικά ή απολυταρχικά ολοκληρωτικά κόμματα έχουν ως στόχο στην κατάλυση του συνταγματικού κράτους και στην κατάληψη της εξουσίας με κάθε μέσο. Τα εν λόγω κόμματα όταν βρίσκονται στην εξουσία δεν αναγνωρίζουν το προηγούμενο πολιτικό σύστημα καταργούν κάθε ανταγωνισμό και ελέγχουν με απόλυτο τρόπο τον κρατικό μηχανισμό.

Έτσι τα επαναστατικά κόμματα έχουν άκαμπτους ιδεολογικούς στόχους, είναι οργανωμένα πάνω στα πρότυπα μιας αυστηρής πειθαρχίας, δημιουργούν και χρησιμοποιούν παραστρατιωτικά όργανα, χρησιμοποιούν τη νεολαία του κόμματος σαν στάδιο προετοιμασίας για τα κομματικά μέλη του μέλλοντος.

Η τελευταία μορφή διάκρισης σχετίζεται με το ιδεολογικό κριτήριο, βάσει του οποίου προκύπτουν τα αριστερά κόμματα που αποσκοπούν στην αλλαγή (κοινωνική αναμόρφωση ή ολοκληρωτική οικονομική μεταμόρφωση) και παραδοσιακά στηρίζονται από τα οικονομικά ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα. Όσον αφορά τα δεξιά κόμματα αποβλέπουν στην διατήρηση της ισχύουσας κοινωνικής κατάστασης και θεωρείται ότι αποβλέπουν στην ανάπτυξη του καπιταλιστικού μοντέλου οικονομίας.

Σαφώς, ως προς την πολιτική του δύναμη ο ρόλος που εκτυλίσσεται από τα κόμματα οδεύει παράλληλα προς τα μεγέθη των τμημάτων του λαού, τα οποία συγκαταλέγονται στα μέλη τους ή ψηφίζουν κατά τις εκλογές υπέρ τους και προς τις βουλευτικές έδρες που κατακτώνται από τα κόμματα κατά τις εκλογές. Όταν μεταβάλλεται η πολιτική δύναμη των κομμάτων μεταβάλλεται και η νομική θέση τους. Βασικές διακρίσεις είναι σε κόμματα που βρίσκονται εκτός και εντός Βουλής, όπως επίσης σε κυβερνητικά και αντιπολιτευόμενα.

Επιπλέον τα κόμματα τα οποία βρίσκονται εκτός Βουλής είναι εκείνα τα οποία δεν κατέχουν κυβερνητική έδρα. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν τα κόμματα τα οποία ιδρύθηκαν μετά την διεξαγωγή των εκλογών όπως επιπλέον και τα κόμματα τα οποία διεξάχθηκαν στην εκλογική αναμέτρηση χωρίς όμως επιτυχία αλλά και όσα δεν

μετείχαν στις εκλογές. Στα κόμματα εντός Βουλής περιλαμβάνονται αφενός τα κόμματα τα οποία κατάφεραν να συγκεντρώσουν το προβλεπόμενο ποσοστό κατά τις εκλογές και αφετέρου δε τα κόμματα τα οποία δεν έχουν κοινοβουλευτική ομάδα αλλά μόνο κοινοβουλευτικά μέλη.

Ως κυβερνητικά κόμματα ακόμη μπορούν να χαρακτηριστούν τα κόμματα εκείνα από τους κόλπους των οποίων σχηματίζεται η Κυβέρνηση. Από την άλλη ως κυβερνητικά θεωρούνται τα κόμματα εκείνα τα οποία παρέχουν ψήφο εμπιστοσύνης προς την Κυβέρνηση και εφόσον εξακολουθούν να παρέχουν αυτήν. Αντίθετα κόμματα της αντιπολίτευσης είναι τα κόμματα εκείνα που διαφωνούν γενικά ή μερικά με την πολιτική της Κυβέρνησης και ασκούν έλεγχο και κριτική σε αυτήν. Δεσπόζουσα θέση μεταξύ των κομμάτων της αντιπολίτευσης κατέχει η αξιωματική αντιπολίτευση, δηλαδή το κόμμα το οποίο κατέχει την μεγαλύτερη αριθμητικά κοινοβουλευτική ομάδα.

Σχετικά με την οργανωτική τους μορφή τα κόμματα διακρίνονται σε έμμεσα και άμεσα και κατά συνέπεια η διάκριση τους βασίζεται στο <<είδος>> της ιδιότητας του μέλους του κόμματος. Αυτή η ιδιότητα είναι άμεση, αφού κάθε πολίτης μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα μέλους αυτοπρόσωπα και να αποφασίζει ελεύθερα για την διατήρηση ή την απώλεια της.

Αντίθετα τα έμμεσα κόμματα αποτελούνται, όχι από την ατομικότητα των μελών αλλά από άλλες ενώσεις ή μικρές ενώσεις ή στελέχη, αντιπροσώπους του κόμματος.

Υπάρχει και μία άλλη ταξινόμηση η οποία αναφέρεται στα κόμματα εκλογέων και μελών. Σχετικά με τα κόμματα εκλογέων ,αυτά βασίζονται για την εκλογική τους επιτυχία σε συγκέντρωση οπαδών αδιάφορα αν αυτοί είναι και μέλη του κόμματος. Τα κόμματα αυτά δεν ενδιαφέρονται για την επέκταση της οργάνωσης τους αλλά δραστηριοποιούνται μόνο κατά την περίοδο των εκλογών. Ενώ αντίθετα τα κόμματα των μελών ενδιαφέρονται και υπολογίζουν την επέκταση της οργάνωσης τους με βάση την εκλογική επιτυχία τους όπως και στην συλλογική κινητοποίηση των μελών και τα οποία μέλη δραστηριοποιούνται καθ' όλη την διάρκεια όχι μόνο κατά την περίοδο των εκλογών. Καθιστούν δυνατό την καταβολή εισφοράς και να ψηφίζουν στις εκλογές του υποψηφίους του κόμματος.

Συνάμα, ως κόμματα μελών χαρακτηρίζονται εκείνα τα οποία λειτουργούν σύμφωνα με τη αρχή της εσωκομματικής δημοκρατίας. Ήτοι τα κόμματα γενικά στα οποία λειτουργούν συνελεύσεις μελών, η ψήφος των οποίων σταδιακά εξελισσόμενη μπορεί από το καταστατικό του κόμματος να ασκήσει επιρροή στην λήψη των κομματικών αποφάσεων. Από την άλλη ως κόμματα πλαισίων μπορούν να

χαρακτηριστούν εκείνα τα οποία, τα οποία μέλη δεν μπορούν να ασκήσουν επιρροή στην λήψη των κομματικών αποφάσεων. Τα κόμματα αυτά δεν αποσκοπούν την συγκέντρωση ενός μόνο αριθμού αλλά αποβλέπουν σε όσο το δυνατότερο υψηλό αριθμό και εξασφαλίζουν την εκλογική τους επιτυχία με την επιστράτευση αξιόλογων προσωπικοτήτων.

Επίσης τα κόμματα αυτά είναι κατά κανόνα , κόμματα μελών. Δεν αποκλείεται όμως και το ενδεχόμενο τα κόμματα πλαισίων να διακατέχονται από αξιόλογο αριθμό μελών. Από νομικής πλευράς τα πολιτικά κόμματα δεν πρέπει να είναι περιορισμένου αριθμού μελών, υπό την έννοια του αποκλεισμού κατηγοριών πολιτών με την αντιγραφή στο καταστατικό γενικών ρητρών ή ακόμη και του περιορισμένου αριθμού μελών τους γενικά.

Τοπικά είναι τα κόμματα τα οποία λαμβάνουν μέρος στις βουλευτικές εκλογές σε μία ή σε λίγες εκλογικές περιφέρειες. Πρόκειται για προσωπικά κόμματα. Τα τοπικά κόμματα στερούνται το στοιχείο της οργανωτικής πληρότητας.

Ως κόμματα γενικής οργάνωσης αποκαλούνται τα κόμματα εκείνα των οποίων το εύρος επεκτείνεται σε όλη την επικράτεια αλλά και τοπικά.

Σχετικά προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς γίνεται επιπλέον ακόμα μία διάκριση σε προσωπικά κόμματα και κόμματα αρχών. Χαρακτηριστικό στοιχείο των προσωπικών κομμάτων είναι η έλλειψη ιδεολογικής βάσης, προγραμμάτων κλπ και η οποία αντικαθιστά την πίστη προς τον αρχηγό, όχι ως μέσο προς την εξυπηρέτηση άλλων σκοπών αλλά ως αυτοσκοπός. Προοιωνίζονται για ομάδες προσώπων τα οποία συγκεντρώνονται γύρω από ισχυρή πολιτική προσωπικότητα. Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα των κομμάτων αρχών σε αντίθεση με τα προσωπικά είναι, η επιδίωξη ειδικών πολιτικών σκοπών, ανεξάρτητα από την ευρύτητα τους.

Με βάση την άποψη της ευρύτητας των σκοπών που ακολουθούν τα κόμματα, τα κόμματα διακρίνονται σε κόμματα περιορισμένου και γενικού ενδιαφέροντος. Κόμματα περιορισμένου ενδιαφέροντος χαρακτηρίζονται τα κόμματα εκείνα τα οποία κύριος σκοπός τους είναι η εξυπηρέτηση συμφερόντων περιορισμένων ομάδων προσώπων. Από την άλλη ως κόμματα γενικού ενδιαφέροντος χαρακτηρίζονται τα κόμματα εκείνα που επιδιώκουν το γενικό συμφέρον. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι αντιλαμβάνονται την κοινωνία ως σύνολο και δεν θεωρούν μόνο ένα τμήμα αυτής.

Στην πολιτική παράταξη γίνεται αναφορά ο όρος συντηρητικό κόμμα και η οποία θέτει ως σκοπό τη διατήρηση του υπάρχοντος νομικού και κοινωνικοπολιτικού καθεστώτος. Αντίθετα τα μεταρρυθμιστικά κόμματα περιλαμβάνουν στα πολιτικά τους προγράμματα την πραγματοποίηση διάφορων μεταρρυθμίσεων τόσο οικονομικού όσο και κοινωνικού περιεχομένου. Από την άλλη πλευρά τα ανατρεπτικά κόμματα δεν επιδιώκουν τη μεταρρύθμιση αλλά την ανατροπή, δηλαδή την απότομη και ολοκληρωτική αντικατάσταση του κοινωνικοπολιτικού καθεστώτος που υπάρχει με άλλο.

Στα κόμματα προγραμμάτων η οργάνωση τους είναι ευρύτερη, ενώ στα μέλη τους δεν συμπεριλαμβάνονται πολίτες όλων των τάξεων.

Τα καθολικά κόμματα είναι κόμματα γενικού ενδιαφέροντος, επιδίωξη του είναι η εξίσωση των μικρότερων συμφερόντων και ο επιτυχής συντονισμός τους. Τα προγράμματα τους στρέφονται στα ζωτικά προβλήματα της χώρας και έχουν κυρίως πρακτική κατεύθυνση. Τέλος απαιτεί ιδιαίτερη σημασία, ότι μια νομική διάκριση των κομμάτων από άποψη της θέσης του εντός ή εκτός του συνταγματικού πλαισίου κάθε χώρας είναι σε συνταγματικά και αντισυνταγματικά κόμματα.

Τα αντισυνταγματικά κόμματα δεν είναι κόμματα υπό την νομική έννοια του όρου.

Με μνεία στην Ελλάδα, υπήρξαν διάφορες συνθήκες, ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές που συνέβαλλαν στην εξέλιξη των κομμάτων και του κομματικού συστήματος εν γένει. Σαφώς, η εξέλιξη των ελληνικών κομμάτων παρουσίασε κάποιες ιδιαιτερότητες καθώς τα ελληνικά κόμματα τον 19ο αιώνα κατά γενική ομολογία η οργάνωση των τοπικών ελίτ που με την σειρά τους αποτελούσαν την έκφραση της παρουσίας και επιρροής του <<ξένου παράγοντα>> στη χώρα.

Στην συνέχεια τα <<ξενικά κόμματα>>, που πήραν το όνομα τους από την σχέση εξάρτησης των αρχηγών με τις ξένες δυνάμεις, ήταν οιονεί κόμματα. Χωρίς μία σταθερή οργάνωση τα κόμματα και χωρίς άλλες λειτουργίες εκτός από εκείνες που απέρρεαν από την σχέση τους με την μοναρχία, τα κόμματα αυτά διέθεταν χαρακτηριστικά κομμάτων προυχόντων/στελεχών.

Παρά ταύτα η λειτουργία του κοινοβουλευτισμού στο τελευταίο τέταρτο του 19ο αιώνα δεν άλλαξε ριζικά τις δομές των κομμάτων και του κομματικού συστήματος. Παρόλα αυτά τα κόμματα παρέμειναν κόμματα στελεχών αλλά πλέον διέθεταν χαρακτηριστικά <<σύγχρονων>> κομμάτων όπως είναι π.χ η στοιχειώδη οργάνωση. Σε αντίθεση με τα αντίστοιχα κόμματα άλλων χωρών, ο έντονος προσωποπαγής χαρακτήρας σε συνδυασμό με άλλες κοινωνικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες αλλά και τις ασταθείς ιστορικές εξελίξεις συνέβαλλαν στο να μην μπορέσουν τα κόμματα να θεσμοθετηθούν να παγιωθούν καθώς και να μετεξελιχθούν σε σταθερούς κομματικούς θεσμούς νέου τύπου (μαζών). Κατά συνέπεια τα πολιτικά κόμματα παρουσίασαν μία θεσμική και οργανωτική στέρση, που ήταν αντίστοιχη των σωρευτικών δημοκρατικών ελλειμμάτων στην χώρα.

1.4 Δυνατότητα δικαστικής διάλυσης, απαγόρευσης πολιτικών κομμάτων στην Ελληνική και σε ξένες έννομες τάξεις

Τόσο σε Ευρωπαϊκές χώρες όσο και σε μη, συχνά είχε τεθεί το ζήτημα της απαγόρευσης ή διάλυσης πολιτικού κόμματος με βάση την έξαρση του φαινομένου των ακροδεξιών κομμάτων τελευταία στην Ευρώπη. Απαντήσεις σχετικά με ζήτημα αυτό κλήθηκαν να δώσουν διάφορες χώρες, όπως η Γερμανία, η Ολλανδία, η Τουρκία καθώς και η Ουκρανία.

Στην Ελληνική έννομη τάξη δεν καθίσταται δυνατή σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα σε άλλες έννομες τάξεις, η διάλυση ή ακόμα και η απαγόρευση του κόμματος με πράξη οργάνου της πολιτείας ή η θέση του εκτός νόμου αφού δεν υπάρχει διάταξη που να προβλέπει την απαγόρευση των κομμάτων. Πριν γίνει ιδιαίτερη μνεία στην ρήτρα του άρθρου 29 του ισχύοντος Συντάγματος, θα πρέπει να τονισθεί, ότι τόσο

κατά την συζήτηση της, ενώπιον της Επιτροπής Επεξεργασίας του σχεδίου Συντάγματος όσο και ενώπιον της Ολομέλειας της Αναθεωρητικής Βουλής, επικρατούσα τάση υπήρξε εκείνη του πλήρους σεβασμού της ελευθερίας ίδρυσης και οργάνωσης των κομμάτων, σε αντίθεση προς τις ανελεύθερες σχετικές ρυθμίσεις, επί δικτατορίας.

Σχετικά με την συζήτηση περί της ψήφισης του Συντάγματος 1975 ο εισηγητής της πλειοψηφίας ο Β. Κοντογιαννόπουλος με πρόταση του όπως και τελικά έγινε δεκτή στο κυβερνητικό σχέδιο συντάγματος, υπήρξε διάταξη η οποία επέτρεπε την δυνατότητα θέσης εκτός νόμου κομμάτων, των οποίων όμως η δράσης τους θα έφερνε την ανατροπή του ελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος ή θα προκαλούσε κίνδυνο στην ασφάλεια της χώρας, την απόρριψη της ρύθμισης ως δυσβάσταχτη εφαρμόσιμη και επικίνδυνη για την υπόσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπήρξε ποτέ εισαγωγή συγκεντρωτικού συστήματος συνταγματικής δικαιοσύνης με συνταγματικό Δικαστήριο στην δικαιοδοσία του οποίου και ζητήματα αναγόμενα στην λειτουργία των άμεσων οργάνων του κράτους και το διακανονισμό του πολιτικού ανταγωνισμού στην Ελληνική έννομη τάξη.

Αφού δεν εγκαθίσταται κάποια διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας να καθίσταται δυνατή η προσφυγή για θέση κόμματος εκτός νόμου, δεν αρκεί η ρήτρα του άρθρου 29 παρ.1 του Συντάγματος. Η ρήτρα αυτή δεν περιέχει περιορισμό ούτε κριτήριο με βάση το οποίο τα κρατικά όργανα (έστω και Δικαστήρια) να μπορούν απαγορεύσουν την ίδρυση κόμματος αλλά και να διατάξουν την διάλυση υφιστάμενου.

Στο άρθρο 29 παρ. 1 ορίζεται πως η οργάνωση και η δράση των κομμάτων οφείλει να ενισχύει την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η διάταξη όμως αυτή είναι ατελής καθώς δεν προβλέπει κάποια ακύρωση ακόμα και στην περίπτωση όπου η δράση, η οργάνωση και η λειτουργία του κόμματος δεν είναι στην πράξη δημοκρατική. Συγκεκριμένα η πράξη αυτή θεωρείται μη επιτρεπτή ακόμη και αν το ίδιο το κόμμα ανακηρύσσει την βίαιη ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος και την ενίσχυση της δικτατορίας. Η παραπάνω ρύθμιση του Συντάγματος είναι ατελής αφού δεν μπορεί να συμπληρωθεί ούτε με την έκδοση απλού νόμου, αφού κάτι τέτοιο θα αποτελούσε ρητή πρόβλεψη του άρθρου 29 του Συντάγματος και η οποία απουσιάζει. Συνεπώς, κάθε προσπάθεια απαγόρευσης τέτοιων κομμάτων όπως παραδείγματος χάριν της Χρυσής Αυγής θα δημιουργούσε ανυπέβλητα νομικά εμπόδια. Αυτό άλλωστε δεν θα ήταν συμβατό με την πολιτική ελευθερία που είναι στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Οι πολιτικές απόψεις, τάσεις, ιδεολογίες κτλ. της πολιτικής ελευθερίας ως στοιχείο της δημοκρατίας έχουν ως συνέπεια ότι είναι ελεύθερες. Η άποψη αυτή υποστηρίζει πως όπως η ελευθερία ψήφου και γνώμης εννοείται κυρίως ως ελευθερία αντίθετης γνώμης και αρνητικής ψήφου, έτσι λοιπόν και η ελευθερία οργάνωσης σε κόμματα δεν μπορεί να εννοείται κάτι άλλο από ελευθερία οργάνωσης κυρίως σε αντιπολιτευόμενα κόμματα. Σαφώς η ελευθερία που χρήζει και πρακτική σημασία δεν είναι τόσο η ελευθερία συμφωνούντων, όσο η ελευθερία διαφωνούντων.

Η αθέτηση άλλωστε ελευθερίας για μερικά ή ένα κόμμα, ανεξάρτητα με του στόχους του ή την ιδεολογία του οδηγεί σε άρνηση αυτής καθαυτής της δημοκρατικής αρχής, διότι παραβλέπει την θέληση των πολιτών , η οποία θεωρείται ως κυρίαρχη, να θέλουν ότι ακριβώς συνιστά της ιδιότητα τους ως κυριάρχων. Ιδιαίτερα έντονη εμφανίζεται η αθέτηση της δημοκρατικής αρχής όταν δικαιολογείται η απαγόρευση ορισμένων πολιτικών κομμάτων μπροστά στο ενδεχόμενο της πλειοψηφίας. Το επιχείρημα ότι ένα κόμμα πρέπει να εμποδιστεί να γίνει πλειοψηφία γιατί αυτό θα θέσει σε κίνδυνο το πολίτευμα δεν ευσταθεί. Εξάλλου το Σύνταγμα θεσπίζει στους πολίτες το δικαίωμα της εναντίωσης σε κάθε απόπειρα βίαιης ανατροπής του πολιτεύματος (άρθρο 120 παρ. 1 του Συντάγματος)

Ο λαός <<μπορεί να θέλει οτιδήποτε , αρκεί να το θέλει>> την άποψη αυτή ασπάζεται και η κρατούσα γνώμη στην ελληνική θεωρία του συνταγματικού δικαίου.

Επίσης, θα ήταν ανώφελο η απαγόρευση της Χρυσής Αυγής με νόμο. Καθώς οι βουλευτές ανυπαρξία ειδικής συνταγματικής διάταξης για την αυτοδίκαιη έκπτωση τους η οποία αντιστοιχεί (με το άρθρο 58 παρ.6 των Συνταγμάτων της δικτατορίας), δεν θα έχαναν την βουλευτική τους ιδιότητα, αντίθετα θα μπορούσαν να κατέβουν ξανά στις εκλογές με άλλο όνομα.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι στο άρθρο 29 παρ. 1 γίνεται αναφορά στην οργάνωση των κομμάτων, ήτοι προστάζει τον σεβασμό στην εσωκομματική δημοκρατία. Αν όμως ο μη σεβασμός της τελευταίας αποτελούσε ικανοποιητικό λόγο για την απαγόρευση αυτών των <<παραβατικών>> κομμάτων, τότε θα έπρεπε να απαγορευτούν και άλλα πολλά ελληνικά κόμματα, αφού παραβιάζουν επανειλημμένα τις δημοκρατικές διαδικασίες που διακηρύσσονται στο καταστατικό τους και στην πράξη όλες οι κρίσιμες αποφάσεις που λαμβάνονται επί του προσωπικού από τους αρχηγούς τους.

Επίσης, ούτε και στο άρθρο 25 παρ. 3 του συντάγματος με βάση του οποίου δεν μπορεί γίνεται επιτρεπτή η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος μπορεί να αποτελέσει συνταγματική στήριξη για την απαγόρευση ή διάλυση κομμάτων από κρατικά όργανα. Εξάλλου αν και ακόμα κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι με βάση το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος, είναι νομικά δυνατό να απαγορευτεί η άσκηση κάποιου δικαιώματος, η απαγόρευση αυτή θα αφορούσε κάποιο ατομικό δικαίωμα που ο φορέας του είναι τα πολιτικά κόμματα και όχι αυτό καθαυτό το δικαίωμα οργάνωσης σε πολιτικά κόμματα όπως διασφαλίζεται από το άρθρο 29 παρ.1 του Συντάγματος.

Επιπλέον ούτε η διαδικασία μη ανακήρυξης του σχηματισμού για τις εκλογές από τον Άρειο Πάγο κατά τον ν. 3023/2002 μπορεί να αναπληρώσει τη μη προβλεπόμενη απαγόρευση (αν και σε ορισμένες περιπτώσεις ο Άρειος Πάγος έχει εισέλθει μη ορθά σε αυτό το πεδίο). Η διαδικασία αυτή δεν προβλέπει εγγυήσεις προστασίας, δικαστικής ακρόασης του ενδιαφερομένου κλπ, όπως θα πραγματοποιούνταν υποχρεωτικά σε μία συνταγματική διαδικασία απαγόρευσης.

Συνεπώς, ο μόνος τρόπος για να μπορέσει να αντιμετωπιστούν τέτοια φαινόμενα είναι μόνο όταν η ευθύνη από την δράση των μελών του κόμματος καταλογίζεται αν απαρτίζει ποινικώς κολάσιμη πράξη ή συμπεριφορά στους δράστες των αντίστοιχων εγκληματικών πράξεων με βάση τους κανόνες του ποινικού δικαίου και ποινικών νόμων αντίστοιχα.

Στον αντίποδα της άποψης αυτή βρίσκεται η άποψη (militant democracy) η οποία υποστηρίζει πως δεν πρέπει να δίνεται ανοχή σε εκείνους που θεωρούνται εχθροί της δημοκρατίας και προσπαθούν με κάθε μέσο να την υπονομεύσουν και για αυτόν ακριβώς τον λόγο τέτοια κόμματα θα πρέπει να διαλύονται όπως συμβαίνει και με τα σωματεία. Κατ' επέκταση, λοιπόν τα πολιτικά κόμματα μπορούν να τοποθετούν διάφορες απόψεις ακόμη και εχθρικές για το δημοκρατικό πολίτευμα με την προϋπόθεση όμως να τηρούν τις συνταγματικές διατάξεις και του νόμους όπως ακριβώς κάνουν τα σωματεία.

Το νόημα της θεωρίας αυτής αποδίδεται στο άρθρο 29 παρ.1 του Συντάγματος το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα των πολιτών να ιδρύουν και να συμμετέχουν <<ελεύθερα>> σε πολιτικό κόμμα.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ως επιχείρημα υπέρ της αναγόρευσης των πολιτικών κομμάτων ότι η <<Επιτροπή του ΟΗΕ σχετικά με την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων>> εξέδωσε τον Αύγουστο του 2009, ανησυχίες για αναφορές από την εξάπλωση ρατσιστικών στερεοτύπων και μισαλλόδοξων σχολίων από συγκεκριμένες οργανώσεις και ΜΜΕ προς πρόσωπα τα οποία ανήκουν σε διαφορετικές εθνοτικές και φυλετικές ομάδες. Για την λήψη αποφασιστικών μέτρων που θα βοηθούσαν στον περιορισμό του φαινομένου αυτού, απηύθυνε σύσταση στο Κράτος μέλος το οποίο θα φρόντιζε μέσω των μέτρων που θα λάμβανε την τιμωρία προς τις οργανώσεις και τα ΜΜΕ τα οποία φέρουν την ενοχή τους απέναντι στις πράξεις αυτές. Επιπλέον απηύθυνε σύσταση και προς την Ελλάδα με την οποία προέβλεπε την απαγόρευση συγκεκριμένων ναζιστικών ομάδων από την επικράτεια του και να πάρει πιο αποτελεσματικά μέτρα για να εξασφαλίζει με τον τρόπο αυτό την ανοχή απέναντι σε πρόσωπα με διαφορετική εθνοτική καταγωγή.

Εσχάτως το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι στις 24 Ιανουαρίου 2011 κατέθεσε στο εισαγγελία του Αρείου Πάγου αίτημα με σκοπό να κινήσει τις προβλεπόμενες διαδικασίες για την απαγόρευση λειτουργίας της Χρυσής Αυγής καθώς η δράση της και η οργάνωση της αντίκειται στην διάταξη του άρθρου 37 παρ.5 του ποινικού δικαίου (π.δ) 96/5.6.2007, σε συνδυασμό με την διάταξη του άρθρου 29 παρ.1 του Συντάγματος. Στο αίτημα αυτό υπήρχε η σύσταση της CERD, οι ναζιστικού χαιρετισμοί και μνεία με φωτογραφίες της ναζιστικής δράσης της όπως αυτή παρουσιάστηκε στη CERD. Επιπλέον έγινε υπενθύμιση πως ο Άρειος Πάγος είχε γνωματεύσει πως φασιστικά κόμματα αντίκεινται στην λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Στις ξένες έννομες τάξεις τα συντάγματα πολλών δημοκρατικών χωρών μετά τις φρικαλεότητες και τις βαναυσότητες που προκλήθηκαν από τον φασισμό και τον

ναζισμό ,προβλέπουν την δυνατότητα απαγόρευσης ίδρυσης και λειτουργίας σε <<ανατρεπτικά>> κόμματα με δικαστική απόφαση.

1.5 Βασικές λειτουργίες των πολιτικών κομμάτων

Χωρίς αμφιβολία η δημοκρατική αρχή στην κομματική δημοκρατία βρίσκεται συνυφασμένη εφαρμογή αφού παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής στα κόμματα από τους πολίτες, ενώ οι εκλογές έχουν δημοψηφιστικό χαρακτήρα. Ο λαός λοιπόν δεν αποτελεί απλή πηγή εξουσίας και η αρμοδιότητα του δεν έγκειται μόνο στην εκλογή αντιπροσώπων. Αντίθετα αποτελεί καταλυτικό παράγοντα για τη λειτουργία του κοινοβουλίου και τις αρμοδιότητες της κυβέρνησης. Συγχρόνως τα πολιτικά κόμματα καλύπτουν και τα προβλήματα της συμμετοχής όλων των πολιτών στην διαμόρφωση των κρατικών αποφάσεων.

Στο εξής τίθενται σε ισχύ μεγάλοι σε έκταση κομματικοί σχηματισμοί, ενώ αντίθετα τα πολιτικά κόμματα παρουσιάζουν στο ευρύ κοινό συγκεκριμένα προγράμματα.

Επίσης οι πολίτες με την απλοποίηση των πολιτικών και άλλων θεμάτων προσλαμβάνουν πολιτική ενημέρωση και γίνεται πιο εύκολη η συμμετοχή του λαού στους κομματικούς μηχανισμούς. Κύριο συνακόλουθο της κομματικής δημοκρατίας αποτελεί το γεγονός ότι ο λαός δεν θεωρείται ως μία πολιτική ενότητα αλλά ως ένα πολιτικό σύνολο. Τα κόμματα τουτέστιν τα προγράμματα τους και επιμέρους θελήσεις τους μέσα από τις αρχές που τα διέπουν και οι οποίες συγκροτούν την ολότητα και όχι την ενιαία λαϊκή θέληση.

Η ύπαρξη και η λειτουργία της δημοκρατίας προϋποθέτει την ύπαρξη και τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων, επειδή αυτά εκφράζουν τις διαφορετικές θελήσεις του λαού. Εξάλλου τα πολιτικά κόμματα καθιστούν δυνατή την λειτουργία του διαιρεμένου σε κοινοβουλευτικές ομάδες κοινοβουλίου, καθορίζεται ο πρωθυπουργός καθώς και η πολιτική σημασία της κυβέρνησης. Με βάση τους παραπάνω λόγους τα σύγχρονα κράτη ονομάστηκαν κομματικά και ο όρος αυτός έχει αναγνωρισθεί στο πολιτικό και νομικό λεξιλόγιο των σύγχρονων κρατών.

Όσον αφορά την νομική έννοια του κόμματος δεν θα μπορούσε να μην απουσιάζει ο συνταγματικός σκοπός του. Κατά επέκταση το πολιτικό κόμμα στοχεύει στην άμεση συμμετοχή στην διαμόρφωση και άσκηση της κρατικής εξουσίας. Επιπλέον ως σκοπός του κόμματος καθορίζεται και η επιδίωξη της ορθής λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, η διάδοση των πολιτικών ιδεών και του πολιτικού προγράμματος του κόμματος όπως επίσης και η μέσω του κυβερνητικού έργου ή ελέγχου της Κυβέρνησης επίδραση στην διαμόρφωση της κρατικής δραστηριότητας.

Παρ' ότι η συμβουλή του κόμματος στην διαμόρφωση πολιτικής θέσης προϋποθέτει συνθήκες ελευθερίας, που εξ' ορισμού αποκλείονται από την ένταξη του κόμματος σε

οργανωμένο κράτος, μολοταύτα η αποστολή των κομμάτων συνδέεται με την διαμόρφωση πολιτικής θέλησεως του λαού.

Τονίζεται επίσης ότι με την δράση του τα κόμματα μετασχηματίζονται σε πεδία αυτοοργάνωσης των πολιτών όπου <<προσχηματίζεται>> η πολιτική βούληση της κοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο αθετείται η θεωρία της πολιτικής ενότητας του λαού και έτσι τα κόμματα έχουν ως συνταγματικό τους σκοπό τη συμμετοχή στη διαμόρφωση της βούλησης των οργάνων που ασκούν κρατική εξουσία.

Με επίτευγμα της εξασφάλιση του συνταγματικού σκοπού των κομμάτων, υπάρχει μία σειρά συνταγματικών ρυθμίσεων, όπως ο πολυκομματισμός, οι εγγυήσεις λειτουργίας της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης κ.α. Από την στιγμή που η ταυτότητα της λαϊκής με την κομματική θέληση αποτελεί βασική αρχή στην κομματική δημοκρατία και εφόσον στο δημοκρατικό πολίτευμα αλλά και στο ίδιο το Σύνταγμα (άρθρο 1) κατοχυρώνεται η λαϊκή θέληση ως θέληση του κράτους διασταυρώνεται πως η κομματική βούληση ταυτίζεται με την κρατική θέληση. Με αυτή την έννοια σκοπός των πολιτικών κομμάτων είναι η εκπλήρωση της συνταγματικής τους αποστολής.

Υπό δεδομένου τη συμμετοχή των κομμάτων στις λειτουργίες των οργάνων, η επιρροή αλλά η πλήρης διαμόρφωση της πολιτειακής εξουσίας δεν εντάσσεται μόνο στις λειτουργίες του κόμματος. Με βάση την κρατική βούληση την οποία εκφράζουν τα πολιτικά κόμματα αλλά και την διαμόρφωση της κρατικής απόφασης, τα πολιτικά κόμματα αποτελούν τις μόνες ενώσεις πολιτών που συμμετέχουν στην ανάδειξη του Πρωθυπουργού, στη νομοθετική λειτουργία και στη συγκρότηση των τμημάτων της βουλής.

Ερμηνεύοντας τέλος, με τρόπο συστηματικό τι συστηματικές διατάξεις που αφορούντα πολιτικά κόμματα, σκοπός τους είναι η συμμετοχή στην διαμόρφωση της κρατικής βούλησης και μάλιστα με τρόπο άμεσο. Για να καταστεί λοιπόν αυτό εφικτό τα πολιτικά κόμματα δεν δέχονται περιορισμό όσον αφορά τον έλεγχο και την πίεση των κρατικών οργάνων μέσω διεκδικητικών κινητοποιήσεων, αλλά αντίθετα εξαιτίας της συμμετοχής τους στα κρατικά όργανα έχουν τη δυνατότητα χωρίς διαμεσολάβηση και άμεσα να μεταβάλουν τις πολιτικές επιλογές που έχουν ήδη διαμορφώσει σε νομικά δεσμευτικές πράξεις της κρατικής εξουσίας.

Σαφώς, δεν θα πρέπει να συγχέεται ο συνταγματικός σκοπός των κομμάτων με τους πολιτικούς τους σκοπούς που είναι τμήμα της δικής τους αυτόνομης δραστηριότητας.

Ήτοι, το περιεχόμενο της εξουσίας που επιδιώκει να ασκήσει το κάθε κόμμα δεν είναι αντικείμενο συνταγματικής ρύθμισης. Συμπερασματικά, τα πολιτικά κόμματα, ως ενώσεις συνταγματικού δικαίου βρίσκονται στην περιοχή σχηματισμού της κρατικής βουλήσεως, έχουν πολιτικό χαρακτήρα, ασκούν συνταγματικές λειτουργίες και η άσκηση των συνταγματικών αυτών λειτουργιών είναι υποχρεωτική.

Κεφάλαιο 2

Η θέληση απόκτησης λαϊκού ερείσματος και η έκφραση της λαϊκής θέλησης

Τα πολιτικά κόμματα έχουν τη θέληση να « καταλάβουν» και να ασκήσουν την εξουσία και επιδιώκουν προς τον σκοπό αυτό την απόκτηση λαϊκού ερείσματος. Κατά τη δημοκρατική αρχή, όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό και υπάρχουν υπέρ αυτού. Έτσι τα πολιτικά κόμματαστρεφόμενα προς το Λαό, στρέφονται και προς την εξουσία, στρεφόμενα δε προς την εξουσία, στρέφονται και προς το Λαό. Με τη συμμετοχή τους στις εκλογές, τα πολιτικά κόμματα δεν αποσκοπούν μόνο στην απόκτηση βουλευτικών εδρών και τον σχηματισμό Κυβέρνησης, αλλά και στην απόκτηση ευρύτερης λαϊκής βάσης. Η αναζήτηση λαϊκής βάσης πραγματοποιείται κυρίως με τη σύμπραξη στη διαμόρφωση της πολιτικής λαϊκής θέλησης.

Η διαμόρφωση της αποτελεί για τα πολιτικά κόμματα πρωταρχικό σκοπό και συνταγματική τους υποχρέωση. Επιπλέον τα πολιτικά κόμματα, δεν περιορίζονται στη διαμόρφωση της λαϊκής θέλησης αλλά επιθυμούν και να την εκφράσουν. Τα κόμματαεμφανίζονται ως φορείς της λαϊκής θέλησης.

Το ότι τα πολιτικά κόμματα είναι φορείς της λαϊκής θέλησης, σημαίνει ότι η θέληση κάθε κόμματος, είναι τμήμα της λαϊκής θέλησης ή με άλλη διατύπωση η λαϊκή θέληση αποτελείται από το άθροισμα των κομματικών θελήσεων. Κάθε πολιτικό κόμμα εκφράζει ασφαλώς τη θέληση ενός μόνο τμήματος του Λαού και δεν μπορεί να είναι φορέας της λαϊκής θέλησης ως συνόλου, ενώ αντίθετα, περισσότερα πολιτικά κόμματα είναι ικανά γι' αυτό.

Τα πολιτικά κόμματα έχουν τη θέληση να αναλάβουν τη διακυβέρνηση και ως εκ τούτου στρέφονται προς το Λαό, το Κοινοβούλιο και την Κυβέρνηση. Η θέληση των πολιτικών κομμάτων να συμμετέχουν στη διακυβέρνηση του κράτους σημαίνει την επιδίωξή τους να σχηματίζουν και να εκφράζουν την κρατική θέληση, και κατά συνέπεια, να προσδιορίζουν την κρατική απόφαση.

Ήτοι, τα πολιτικά κόμματα, επιδιώκουν, με πολιτικό αγώνα, την αναγωγή των προγραμματικών τους σκοπών σε σκοπούς του κράτους, την αναγωγή της πολιτικής τους σε κρατική πολιτική. Το δικαίωμα συμμετοχής στη διακυβέρνηση του κράτους, αναφέρεται σε όλα τα πολιτικά κόμματα, εντός ή εκτός της Βουλής, κυβερνητικά ή αντιπολιτευόμενα. Διακυβερνώ, σημαίνει ως προς μεν την Κυβέρνηση, κυβερνώ με αντιπολίτευση, ήτοι δέχομαι την ύπαρξη, κριτική και τον έλεγχό της. Ως προς δε την αντιπολίτευση, σημαίνει κυρίως έλεγχο και κριτική των πράξεων και της πολιτικής της Κυβέρνησης.

Κεφάλαιο 2 (α)

Η νομική φύση των πολιτικών κομμάτων, τα πολιτικά κόμματα ως κρατικά κόμματα.

Ο Triepel από πολύ νωρίς διατύπωσε την άποψη πως τα πολιτικά κόμματα λόγω της σπουδαιότητάς τους αποτελούν όργανα του κράτους. Πιστεύει τα πολιτικά κόμματα πως αποτελούν «εξωσυνταγματικά μορφώματα, των οποίων οι αποφάσεις νομικά είναι ακατανόητες εξωτερικεύσεις ενός κοινωνικού σώματος, ξένου προς το κρατικό όργανο».

Την ίδια άποψη έρχεται και ασπάζεται ο Radbruch, για τον ρόλο των πολιτικών κομμάτων, και την κομματική Δημοκρατία, υποστηρίζοντας πως ότι τα πολιτικά κόμματα είναι όργανα του κράτους και τα οποία εμφανίζονται ως απώτερα αναδεικνύοντα όργανα όλων των άλλων οργάνων του κομματικού κράτους.

Μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη συνταγματική αναγνώριση στη Γερμανία των πολιτικών κομμάτων, ο Θεμελιώδης Νόμος αναγνώρισε τα πολιτικά κόμματα στο άρθρο 21 ως απαραίτητα όργανα για τον σχηματισμό της πολιτικής θέλησης του λαού. Έτσι, ενσωματώνονται στο Σύνταγμα και γίνονται απαραίτητα τμήματα της κατά τη συνταγματική τάξη, πολιτικής ζωής. Το γερμανικό ομοσπονδιακό συνταγματικό δικαστήριο συνάγει εξ αυτών οργανική ιδιότητα των κομμάτων. Υπέρ της οργανικής θέσης των πολιτικών κομμάτων εκφράστηκε ο G. Pericone. Αργότερα, ο G.D. Ferri υποστήριξε επίσης την άποψη ότι τα πολιτικά κόμματα, λόγω της συνταγματικής τους θέσης, της αναγκαιότητας της ύπαρξής τους και του απαραίτητου των λειτουργιών τους, είναι κρατικά όργανα. Η αντίληψη ότι τα πολιτικά κόμματα είναι κρατικά όργανα, διευρύνθηκε στην Ιταλία και υποστηρίχθηκε και από άλλους συγγραφείς.

β) Τα πολιτικά κόμματα ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου

Η ιδέα της κατάταξης των πολιτικών κομμάτων στην κατηγορία των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δεν βρήκε ευρύτερη απήχηση. Υπέρ της θεωρίας αυτής, προβάλλονται πάντως τα εξής επιχειρήματα. Με την αναγωγή των πολιτικών κομμάτων σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εξυψώνεται το κύρος τους, ενισχύεται η θέση τους και διευκολύνονται οι λειτουργίες τους. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η σύνδεση των κομμάτων, με την κρατική οργάνωση. Με την αναγωγή όλων των πολιτικών κομμάτων σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, θα μπορούσε να βρει νομική δικαιολόγηση η έναντι του κράτους νομική τους προσωπικότητα, ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των λειτουργιών τους, η κρατική χρηματοδότηση, καθώς και άλλα παρεχόμενα στα κόμματα από το κράτος μέσα και επιβαλλόμενες δεσμεύσεις.

γ) Τα πολιτικά κόμματα ως κοινωνικοί οργανισμοί

Οι περισσότεροι από τους συγγραφείς αρνούνται την υπαγωγή των κομμάτων στην κρατική περιοχή και τα θεωρούν ως οργανώσεις κοινωνικού χαρακτήρα, οι οποίες

ανήκουν στον ιδιωτικό χώρο. Η άποψη αυτή τονίζει ότι τα πολιτικά κόμματα δεν είναι τμήματα του κράτους, δεν βρίσκονται στο κράτος, αλλά έναντι του κράτους στην κοινωνική περιοχή. Συμπερασματικά από τη θεωρία για τη φύση των πολιτικών κομμάτων ως κοινωνικών οργανισμών, αναγνωρίζεται η ιδιαίτερη συνταγματική τους θέση. Η θέση αυτή δύσκολα συμβιβάζεται με τον ιδιωτικό χαρακτήρα των πολιτικών κομμάτων. Η αποφυγή των επί μέρους αντιφάσεων επιδιώκεται κυρίως στο πλαίσιο του περιορισμού των λειτουργιών των κομμάτων. Τα κόμματα διακρίνονται μεν από τις υπόλοιπες ενώσεις του ιδιωτικού δικαίου, αποτελούν όμως σύμφωνα με τη νομική τους φύση τέτοιες ενώσεις.

δ) Τα πολιτικά κόμματα ως ιδιωτικές ενώσεις που ασκούν κατ' εξουσιοδότηση συνταγματικές λειτουργίες

Γίνεται προσπάθεια να εξηγήσουμε τη νομική φύση των πολιτικών κομμάτων, με την ανάλογη εφαρμογή ενός θεσμού, της με εξουσιοδότηση άσκησης, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, δημόσιων λειτουργιών. Ο θεσμός αυτός συνίσταται στην ανάθεση με κρατική πράξη, σε πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ιδιαίτερων αρμοδιοτήτων δημοσίου δικαίου, που ανήκουν σε κρατικά όργανα, τις οποίες ασκούν αυτά «ιδίωονόματι» και «ιδίωδικαιώματι». Έτσι τα πολιτικά κόμματα χαρακτηρίζονται, ως οργανισμοί ιδιωτικού δικαίου, που ασκούν μετά από εξουσιοδότηση συνταγματικές αρμοδιότητες.

ε) Τα πολιτικά κόμματα στο δημόσιο χώρο

Τα τελευταία χρόνια, πολλοί συγγραφείς υποστήριξαν την άποψη ότι τα πολιτικά κόμματα είναι ενώσεις, που ανήκουν στον δημόσιο χώρο. Κατά τη θεωρία αυτή, τα πολιτικά κόμματα ανήκουν στο δημόσιο χώρο, κατέχουν μια δημόσια θέση, η οποία εξ ολοκλήρου, είναι δημοσίου δικαίου. Μέσα στον δημόσιο χώρο, διαδραματίζουν σπουδαιότατο ρόλο κατά τη διαδικασία του προσχηματισμού της πολιτικής θέλησης. Τα πολιτικά κόμματα, ως φορείς, εντός της δημόσιας περιοχής, ενός ιδιαίτερου status διακρίνονται από τους άλλους παράγοντες, οι οποίοι παίρνουν μέρος στον προσχηματισμό της κρατικής θέλησης.

στ) Τα πολιτικά κόμματα ως ενώσεις συνταγματικού δικαίου

Οι παραπάνω θεωρίες αδυνατούν να εξηγήσουν τη νομική φύση των πολιτικών κομμάτων. Τα πολιτικά κόμματα ασκούν συνταγματικές αρμοδιότητες, η υπόστασή τους ανάγεται στο συνταγματικό δίκαιο, είναι ενώσεις συνταγματικού δικαίου .

Οι ενώσεις συνταγματικού δικαίου διακρίνονται με τα εξής γνωρίσματα, που προκύπτουν από την ίδια τη φύση τους: α) Βρίσκονται στην περιοχή του σχηματισμού της κρατικής θέλησης β) Έχουν πολιτικό χαρακτήρα γ) Ασκούν συνταγματικές λειτουργίες δ) Η άσκηση συνταγματικών λειτουργιών από αυτά είναι υποχρεωτική. Η θέλησή τους έχει πολιτικό περιεχόμενο και οι σκοποί τους πολιτικές κατευθύνσεις. Λόγω της λειτουργικής τους θέσης, οι ενώσεις συνταγματικού δικαίου,

έχουν ικανότητα δικαίου κατά το δημόσιο δίκαιο, ανεξάρτητο της ικανότητας κατά το ιδιωτικό.

Οι λειτουργίες που ασκούνται από αυτές, έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα κι ανάγονται στο σχηματισμό της κρατικής θέλησης. Μεταξύ των ενώσεων συνταγματικού δικαίου, ιδιαίτερη θέση κατέχουν τα πολιτικά κόμματα, καθόσον όχι απλώς ανήκουν στην περιοχή της κρατικής θέλησης, αλλά ακόμη παραπέρα είναι φορείς της.

2.1 Πολιτικά κόμματα και πολίτευμα

Συνταγματική κατοχύρωση των πολιτικών κομμάτων

Παρόλο που τα πολιτικά κόμματα διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο σχεδόν κατευθείαν από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, σε κανένα ελληνικό Σύνταγμα δεν προβλεπόταν ο θεσμός του πολιτικού κόμματος, αλλά μόνο στο Σύνταγμα του 1975. Συγκεκριμένα το Σύνταγμα του 1925 (άρθρα 53, 64) και του 1927 (άρθρα 55 και 56) αναγνώριζαν έμμεσα τα κόμματα, επιτάσσοντας τη συγκρότηση των νομοθετικών και εξεταστικών Επιτροπών ανάλογα με την δύναμη των κομμάτων.

Παρόλο που ο Κανονισμός της Βουλής αλλά και η εκλογική νομοθεσία αναγνώριζαν την ύπαρξη τους αντίθετα το κομματικό φαινόμενο δεν προέκυψε άμεσα ως νομική έννοια, αλλά θεωρήθηκε ως αναγκαία προϋπόθεση η οποία αφορούσε από την μία την κοινοβουλευτική και από την άλλη την εκλογική πρακτική. Το κόμμα υπό αυτή την έννοια δεν αποτέλεσε αρχικά νομική έννοια καθώς προϋπήρχε ως κοινωνικοπολιτικό φαινόμενο και κατά συνέπεια τα πολιτικά κόμματα δεναπορρέουν από τα Σύντάγματα.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω όταν το Σύνταγμα αναφέρει οτι διατάζει του τα κόμματα <<αναγνωρίζει συνταγματικά την πραγματικότητα ενός ιστορικού προϊόντος>>

Επίσης, η κοινωνικοιστορική βάση του θεωρείται ως μια πολιτική οργάνωση, η οποία αν δεν έχει ορισμένα χαρακτηριστικά δεν αποτελεί κόμμα, έστω κι αν είναι αντικείμενο ρυθμίσεως μιας συνταγματικής διατάξεως και ενός σχετικού θεσμικού νόμου.

Γίνεται αναφορά ότι τα κόμματα από την δημιουργία τους καθώς και μετά την απόδειξη της σημασίας τους στην ιστορία, την κοινωνία και την πολιτική δεν αντιμετώπιστηκαν από το δημόσιο δίκαιο ανάλογα.

Στην πράξη συνταγματική έννομη τάξη στάθηκε με επιφύλαξη και εχθρότητα απέναντι στην εμφάνιση και την δράση τους.

Τα πολιτικά κόμματα δεν ήταν πάντοτε κατοχυρωμένα συνταγματικά καθόσον η στάση του σύγχρονου κράτους απέναντι στο πολιτικό κόμμα πέρασε επιμέρους

φάσεις έως να καταλήξει στο στάδιο της συνταγματικής νομιμοποίησης. Ειδικότερα, η θεωρία του Αριστοτέλη ότι ο άνθρωπος είναι ζώο πολιτικό επανεμφανίστηκε στο σύγχρονο κράτος μέσω των πολιτικών κομμάτων, τα οποία ενσαρκώνουν εκείνα τα στοιχεία που προσδίδουν στην έμμεση δημοκρατία, στοιχεία άμεσης δημοκρατίας. Εντούτοις, ακόμη και σήμερα ο κομματικός χώρος θεωρείται από πολλούς ασυμβίβαστος με ορισμένες κρατικές λειτουργίες.

Σαφώς, τα πολιτικά κόμματα εμπίπτουν στη σφαίρα εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενώ παράλληλα εκφράζουν το ευρύ φάσμα του κοινωνικού πλουραλισμού και τη σχέση των σύγχρονων κομματικών δημοκρατιών με τη δημοκρατική αρχή. Για το λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία η θεμελίωση της ύπαρξης δημοκρατικών δομών και στο επίπεδο της εσωτερικής λειτουργίας του κόμματος.

Κατά επέκταση λοιπόν τα πολιτικά κόμματα είναι διαρκείς, ελεύθερες, μη αυτοτελείς ενώσεις ενεργών πολιτών, με πλήρη και δημοκρατική οργάνωση, οι οποίες επιδιώκουν μέσα στο συνταγματικό πλαίσιο ως φορείς της λαϊκής θέλησης, συμμετοχή στη διακυβέρνηση του κράτους, με σκοπό την εξυπηρέτηση γενικού συμφέροντος, με βάση την πολιτική τους τοποθέτηση.

Κατόπιν τούτο η νομική έννοια των πολιτικών κομμάτων, έχει τυπική (corpus) και ουσιαστική (animus) διάσταση.

Ωσαύτως στην τυπική διάσταση περιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά ότι αποτελεί ένωση προσώπων, η οποία είναι ελεύθερη και διαρκής, μη αυτοτελής, καθώς και το γεγονός ότι διαθέτει πλήρη και δημοκρατική οργάνωση. Ταυτόχρονα, η ουσιαστική διάσταση της νομικής έννοιας των πολιτικών κομμάτων (animus) ερείδεται στη διαπίστωση ότι αποτελεί πολιτική ιδεολογία που επιδιώκει την επίτευξη του γενικού συμφέροντος, αποκρυσταλλώνει την έκφραση της λαϊκής θέλησης και παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην προσπάθεια για συμμετοχή στη διακυβέρνηση της χώρας.

επιπλέον, τα πολιτικά κόμματα αποτελούν ενώσεις προσώπων, οι οποίες έχουν συγκεκριμένη δική τους θέληση, ειδικότερους σκοπούς και γενικότερο κύκλο δραστηριότητας, καθώς και την απαιτούμενη οργάνωση για την έκφραση της θέλησης τους. Καθότι τα πολιτικά κόμματα αποτελούνται από φυσικά πρόσωπα, η λειτουργία τους μόνο με μέλη- φυσικά πρόσωπα είναι εφικτή. Άλλωστε, από τη φύση των κομμάτων ως πολιτικών και της επιδίωξής τους να συμμετέχουν στη διοίκηση των κοινών, συνάγεται ότι μέλη τους πρέπει να είναι ενεργοί πολίτες.

Τα πολιτικά κόμματα ως τμήματα του Λαού ταυτίζονται με αυτόν, υπό την έννοια ότι υπάρχουν τόσες λαϊκές θελήσεις όσες και τα πολιτικά κόμματα. Επομένως, στα πολιτικά κόμματα, δεν σχηματίζονται οι κρατικές αποφάσεις αλλά οι κρατικές θελήσεις. Επιπλέον, τα πολιτικά κόμματα αποτελούν διαρκείς οργανώσεις και όχι ενώσεις προσώπων περιοδικού χαρακτήρα. Το γνώρισμα της διάρκειας της κομματικής οργάνωσης πηγάζει από τον διαρκή χαρακτήρα των γενικών σκοπών των κομμάτων και τον χαρακτήρα των λειτουργιών, που τα κόμματα επιτελούν. Τέλος, προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί ένα πολιτικό κόμμα ως διαρκές, είναι η ίδρυσή του για αόριστο χρονικό διάστημα και δίχως πρόθεση διάλυσης.

Σχετικά με την ίδρυση των κομμάτων, απαιτείται η τήρηση ορισμένου τύπου, κατά την οποία το πολιτικό κόμμα πριν αναλάβει δραστηριότητα, καταθέτει ιδρυτική δήλωση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Τη δήλωση καταθέτει ο Πρόεδρος ή η Διοικούσα Επιτροπή του και σε αυτή αναφέρεται ότι η οργάνωση και η δράση του εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Στην εν λόγω δήλωση, πρέπει να περιλαμβάνεται ότι οι αρχές του κόμματος είναι αντίθετες προς κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στην κατάληψη της εξουσίας με τη βία ή στην ανατροπή του ελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος.

Επιπρόσθετα, στο Σύνταγμα δεν ορίζεται κάτι σχετικό με την απώλεια της κομματικής ιδιότητας ή τη διάλυση, ενώ ο συντακτικός νομοθέτης δεν προβλέπει διαδικασία αναγκαστικής διάλυσης των πολιτικών κομμάτων. Ακόμη, τα πολιτικά κόμματα πρέπει οπωσδήποτε να έχουν τίτλο, έμβλημα και έδρα. Ο τίτλος πρέπει να είναι αληθής, δηλαδή πρέπει να αντιστοιχεί στις γενικές πολιτικές αρχές και κατευθύνσεις των κομμάτων που αναγράφονται στο καταστατικό τους. Στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου γνωστοποιούνται επίσης το όνομα, το έμβλημα και η έδρα του πολιτικού κόμματος και υποβάλλονται το καταστατικό ή ιδρυτική του διακήρυξη. Το πολιτικό κόμμα με τη γνωστοποίηση του ονόματος και του εμβλήματος έχει το αποκλειστικό δικαίωμα της χρήσης τους.

2.2 Κομματικά συστήματα και κοινοβουλευτισμός

Η ελεύθερη ίδρυση των πολιτικών κομμάτων καθιερώνεται ταυτόχρονα και το πολυκομματικό σύστημα, καθώς από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 1 εδ.α' του Συντάγματος συνάγεται ότι επιτρέπεται η δυνατότητα ύπαρξης και λειτουργίας πολλών κομμάτων, δυνατότητα αυτονόητη στα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη. Ειδικότερα, για τα κόμματα πρέπει να εφαρμόζεται ο κανόνας του απεριόριστου αριθμού των μελών καθώς αποτελούν ελεύθερες ενώσεις και δεν επιτρέπεται να περιορίζεται με το καταστατικό τους, ο αριθμός των μελών τους. Μάλιστα, η αποχώρηση μέλους κόμματος πρέπει να είναι απόλυτα ελεύθερη ανά πάσα στιγμή.

Επίσης, η προς τα έσω όσο και η προς τα έξω κομματική δραστηριότητα πρέπει να προστατεύεται συνταγματικά από την αρχή της απαγόρευσης της επέμβασης στη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων και η οποία αποτελεί θεμελιώδη κανόνα για την ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος. Η ελευθερία αυτή των πολιτικών κομμάτων ισοδυναμεί με την ελευθερία ανταγωνισμού κάτι που σημαίνει την παροχή ίσων δυνατοτήτων στα κόμματα κατά τη διεξαγωγή του πολιτικού αγώνα.

Συνάμα η εγγύηση της ελευθερίας των πολιτικών κομμάτων αποτελεί θεμέλιο λίθο του δημοκρατικού πολιτεύματος, ως κατοχύρωση του ελεύθερου πολιτικού ανταγωνισμού και προβλέπει την παροχή ίσων δυνατοτήτων κατά τη διεξαγωγή του.

Όσον αφορά την ετυμολογία της λέξης <<κόμμα>> αυτή προέρχεται από το ρήμα «κόπτω», με την έννοια ενός τμήματος από τα περισσότερα, το οποίο εκφράζει το

μέρος του όλου. Έτσι το δίκαιο αντιλαμβάνεται τα πολιτικά κόμματα ως τμήματα του Λαού, με την αριθμητική έννοια και δημιουργεί τις προϋποθέσεις και το νομικό πλαίσιο για τη σύνθεσή τους από όλα τα κοινωνικά στρώματα.

Επιπλέον, στη σύγχρονη δημοκρατική συνταγματική τάξη, το πολιτικό κόμμα δεν πρέπει να επιδιώκει την πλήρη εξαφάνιση των αντίπαλων πολιτικών παρατάξεων. Αντίθετα, καλείται να αποδέχεται την ύπαρξη αντίπαλων πολιτικών κομμάτων, τα οποία προσπαθεί, με θεμιτά μέσα, να υπερνικήσει, όχι όμως και να εξαφανίσει. Από τους σκοπούς των πολιτικών κομμάτων, καθίσταται φανερή η επιτακτική ανάγκη, για ύπαρξη οργάνωσης που να μπορεί να παρέχει εγγύηση για την αντικειμενική δυνατότητα και τη σοβαρότητα της πρόθεσης για την πραγματοποίηση αυτών των σκοπών.

Στην βάση αυτού να αναφερθεί πως απαιτείται ιδιαίτερη έκταση της κομματικής οργάνωσης, δηλαδή πρέπει αυτή να επεκτείνεται σε όλη την επικράτεια και να εμφανίζει πληρότητα που να ανταποκρίνεται στην αποστολή της. Σημαντικό είναι ότι η πληρότητα του κόμματος το διακρίνει από τους πολιτικούς σχηματισμούς με περιορισμένη τοπική δράση. Η πληρότητα της οργάνωσης συνάδει με την ανάγκη για επέκταση, η οποία δεν εξαρτάται πάντοτε από την αντίστοιχη θέληση του κόμματος, αλλά και κυρίως από την απήχησή του στον Λαό, ήτοι από την πολιτική του δύναμη. Κατ' αυτό τον τρόπο, η οργάνωση θεωρείται από τον νόμο πλήρης, εφόσον τα ιδρυόμενα κόμματα, σε εύλογο χρονικό διάστημα, μπορούν να την αποκτήσουν.

Τα πολιτικά κόμματα είναι ενώσεις ελεύθερες. Μπορούν, δηλαδή, ακώλυτα να αναπτύσσουν την οργάνωση και τη δραστηριότητά τους. Με σκοπό να επιτευχθεί το περιεχόμενο αυτής της ελευθερίας, τα πολιτικά κόμματα αναγνωρίζονται ως φορείς ορισμένων θεμελιωδών συνταγματικών δικαιωμάτων που προσδιορίζουν, βεβαίως, στη φύση τους ως ιδιορρυθμίων νομικών προσώπων.

Η θεωρία και η νομολογία μαζί αναγνωρίζουν την αρχή της ισότητας και ίσης μεταχείρισης των πολιτικών κομμάτων ως αρρήκτως συνδεδεμένης με την έννοια της δημοκρατίας και της εξ' αυτής απορρέουσας δημοκρατικής αρχής. «Η αρχή αυτή αποτελεί θεμελιώδη κανόνα του δημοκρατικού πολιτεύματος, απορρέει δε από την παράγραφο 1 του άρθρου 29 του Συντάγματος» κατά την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Η προνομιακή μεταχείριση ενός κόμματος έναντι κάποιου άλλου παραβιάζει τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 4 παρ. 1 Σ. Όπως, όμως, καθιερώνεται από το Σύνταγμα η ισότητα των κομμάτων δεν είναι απόλυτη. Εξάλλου, σ' αυτήν την περίπτωση η απολύτως ίση μεταχείριση άνισων κοινοβουλευτικών ομάδων θα αποτελούσε αναίρεση της ισότητας.

Καθιστά επιτρεπτή η εναλλακτική μεταχείριση των πολιτικών κομμάτων μόνο όταν η μεταχείριση αυτή στηρίζεται σε εύλογα κριτήρια, όπως το αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών, ο χρόνος ύπαρξης του κόμματος, η συνέχεια, ο αριθμός των

μελών, η έκταση και διεύρυνση του οργανωτικού πεδίου, η συμμετοχή ή όχι στην κυβέρνηση.

Το ίδιο το Σύνταγμα, λοιπόν, κατοχυρώνει θεσμικά τα κόμματα. Τα πολιτικά κόμματα, στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας που ισχύει στην Ελλάδα, αποτελούν διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην οργάνωση της δημοκρατίας και εν γένει του πολιτεύματος. Συγκεκριμένα το Άρθρο 29 του Συντάγματος, που αναφέρεται στα πολιτικά κόμματα, προβλέπει τα εξής:

1. Τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική τους ενίσχυση από το Κράτος για τις εκλογικές και λειτουργικές τους δαπάνες, όπως ο νόμος ορίζει.
2. Όλοι οι Έλληνες πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, που η οργάνωση και δράση τους οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.
3. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς και σε όσους υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας να πολιτεύονται.

Τα πολιτικά κόμματα στις σύγχρονες Δημοκρατίες διέπονται από καθεστώς ελευθερίας που είναι απαραίτητο για την προστασία τους από εξωτερικές επεμβάσεις. Προστατεύεται τοιούτοτρόπως η ελευθερία ίδρυσης, συμμετοχής και αποχώρησης των πολιτών από τα πολιτικά κόμματα, καθώς και η λειτουργία τους γενικά (οργάνωση ελεύθερη). Το ελληνικό Σύνταγμα επιπροσθέτως αναφέρεται ρητά στον κανόνα της δημοκρατικής οργάνωσης των κομμάτων στο άρθρο 29 παρ. 1. Δημοκρατία στο κράτος και Δημοκρατία στο κόμμα συνδέονται στενά στο συνταγματικό πλαίσιο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, κατά τέτοιο τρόπο ώστε η ύπαρξη της μιας εξαρτάται από την ύπαρξη της άλλης.

Στο άρθρο 29 παρ.1 του Ελληνικού Συντάγματος αναφέρει τον κανόνα ότι η οργάνωση των πολιτικών κομμάτων πρέπει να διέπεται από δημοκρατικές αρχές. Η υποχρέωση αυτή των πολιτικών κομμάτων να έχουν δημοκρατική οργάνωση, αποτελεί αναγκαία συνέπεια της συνταγματικής τους αναγνώρισης ως φορέων της λαϊκής θέλησης στην κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Με αυτό τον τρόπο λοιπόν η έκφραση της λαϊκής θέλησης προϋποθέτει δημοκρατική εσωτερική τάξη των πολιτικών κομμάτων. Τέλος αυτοί οι δύο συνταγματικοί κανόνες αποτελούν αδιάσπαστη ενότητα και συνθέτουν το αξίωμα «δημοκρατικά κόμματα σε δημοκρατικό κράτος».

2.3 Περιθωριοποίηση των πολιτικών κομμάτων στο σύγχρονο πολίτευμα

Στην σημερινή πολιτική αντιλαμβάνεται δεδομένη πλέον η ύπαρξη πολιτικών κομμάτων σε ένα σύστημα πολιτικής εκπροσώπησης. Τα πολιτικά κόμματα λειτουργούν διαχρονικά ως πολιτικές οντότητες μέσω των οποίων οι πολίτες μπορούν να οργανωθούν βάσει κοινών πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και να διεκδικήσουν ή να επηρεάσουν την εξουσία.

Η προσφορά των πολιτικών κομμάτων στην ιστορία της δημοκρατίας θεωρείται αδιαμφισβήτητη, όπως επίσης θεωρείται αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι τα κόμματα είναι αναπόσπαστο κομμάτι του σύγχρονου πολιτικού κόσμου.

Όμως τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μία πολιτική τάση και ανάγκη υπέρβασης και παραγκωνισμού των πολιτικών κομμάτων, έτσι ώστε να μπορέσουν οι πολίτες να επιφέρουν ουσιαστικές και άμεσες αλλαγές στη ζωή τους. Υπάρχουν όμως κάποια κύρια χαρακτηριστικά τα οποία συνέβαλλαν στην περιθωριοποίηση των κομμάτων, αυτά είναι η διαφθορά, ανικανότητα, πολιτική αδαημοσύνη και η μονοπώληση της πολιτικής εξουσίας, ζωής και συμμετοχής από τα κόμματα.

Κατά λογική ακολουθία, το κομματικό σύστημα της χώρας βρίσκεται σε βαθιά και ανοιχτή κρίση, έχοντας ως υπόβαθρο τη γενικότερη κρίση του καπιταλισμού αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είναι σύμφυτα με την ιστορική ανάπτυξη του στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα παραπάνω, την περίοδο αυτή της οικονομικής ύφεσης, όλο και περισσότερο οι πολίτες απαξιώνουν το πολιτικό σύστημα της χώρας, λόγω της πολιτικής-θεσμικής και οικονομικής κρίσης που βιώνουν. Τα κόμματα όμως δυστυχώς έχουν απαξιωθεί πολλά χρόνια πριν, με άμεση συνέπεια τη σύγχρονη περιθωριοποίησή τους. Καίτοι, λοιπόν, τα κόμματα έγιναν μαζικά και ανοιχτά ως προς τις εκλογικές διαδικασίες τους, με πολλές αιρετές επιτροπές, εντούτοις είναι κλειστά και αδιαφανή ως προς τη λήψη των πολιτικών τους αποφάσεων, την οικονομική τους διαφάνεια και την υποχρέωση της ηγεσίας σε λογοδοσία. Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα ακολούθησαν την πορεία των κομμάτων στις σύγχρονες αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες, μετατρέποντας σταδιακά σε αποϊδεολογικοποιημένους, αυτοαναφερόμενους μηχανισμούς, που εφαρμόζουν πολυσυλλεκτικές εκλογικές τακτικές και μετασχηματίζονται από κόμματα μαζών σε «κόμματα του κράτους»

Επιπλέον, παγιώνεται ένα έλλειμμα ενδοκομματικής δημοκρατίας που τείνει να λάβει εκρηκτικές διαστάσεις, καθώς ενίοτε δεν τηρούνται οι αναγκαίες προβλέψεις κατά την ανάδειξη κομματικών οργάνων και τη λήψη κομματικών αποφάσεων. Η απουσία δημοκρατικών διαδικασιών εντός των πολιτικών κομμάτων, σε συνδυασμό με ένα πολιτικό σύστημα που λειτουργεί κατά τρόπο πρωθυπουργοκεντρικό, χωρίς να διασφαλίζονται επαρκή αντίβαρα και ανασχέσεις απέναντι στις πρωθυπουργικές αρμοδιότητες, συγκροτεί το περίγραμμα της πραγματικής οργάνωσης της πολιτικής εξουσίας.

Συνεπώς, όλα μαζί συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των αντικομματικών τάσεων και στην όξυνση των πρακτικών που εκφράζουν τη δυσπιστία της κοινωνίας απέναντι στην πολιτική εξουσία και τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς, όπως προκύπτει ιδίως

από τις έρευνες κοινής γνώμης, την κοινωνική διαμαρτυρία και τις άλλες μορφές «αντιδημοκρατίας» >. Ζητούμενο βέβαια, στην παρούσα τουλάχιστον συγκυρία, δεν είναι άλλο από την ανάλυση των δυσλειτουργιών στο κράτος, τα πολιτικά κόμματα και τη μεταξύ τους συναρμογή και η ανάδειξη συγκεκριμένων προτάσεων για την προσαρμογή τους στις επιταγές μιας σύγχρονης δημοκρατικής και δικαιοπρακτικής πολιτείας.

Το ελληνικό πολίτευμα χαρακτηρίζεται, λοιπόν, από ένα ογκώδες έλλειμμα εσωκομματικής δημοκρατίας και γενικότερα την ολοένα επιδεινούμενη αποθέσμιση ιδίως των «κομμάτων» εξουσίας, την κυριαρχία των πελατειακών σχέσεων, την απουσία πρακτικού ελέγχου των χρηματικών ροών προς τα κόμματα και τους πολιτικούς, την ουσιαστική ποινική ασυδοσία των τελευταίων και την ισχυρή παρουσία πολιτικών δυνασθειών σε όλα τα επίπεδα.

2.4 Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και τα πολιτικά κόμματα

Χωρίς καμία αμφιβολία η αναγνώριση των πολιτικών κομμάτων ως φορέων της λαϊκής θέλησης καθιστά την υποχρέωση δημιουργίας σταθερών σχέσεων μεταξύ των κομμάτων και του Λαού και όχι στην ευκαιριακή και κατά τις εκλογές μικρής διάρκειας επαφή, η οποία λαμβάνει ενίοτε τη μορφή της ψηφοθηρίας.

Στηνπροκείμενη, η αναφορά στις διατάξεις των άρθρων 60 παρ. 1 και 51 παρ. 2 Σ. που απευθύνονται στην ελεύθερη εντολήείναι σημαντική και αυτό γιατίσε περίπτωση κατά την οποία το ισχύον Σύνταγμα καθιέρωνε το αμιγές αντιπροσωπευτικό σύστημα τότε αυτές οι διατάξεις θα πραγματοποιούσαναναγνωρίσιμη την ελεύθερη εντολή. Αντίθετα όμως κάτι τέτοιοδενσυμβαίνει καθώς συνταγματικά καθιερώνεται η μικτή Δημοκρατία μέσα από την συνταγματική αναγνώριση της λειτουργίας των κομμάτων.

Ηκομματική Δημοκρατίααποδέχεταιμε τα άρθρα 29 και 37 Σ. σύμφωνα με τα οποία ο βουλευτήςκατοχυρώνεται από το κόμμα και η εκλογή του καθιστά την επιλογή του προγράμματος ενός συγκεκριμένουκόμματος από τους εκλογείς. Συνεπώς ο Βουλευτής αποκτά μία σχέσηδέσμευσης μεταξύ αυτού και του εκλεκτορικούσώματος το οποίο και τον επέλεξε. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στην σύγχρονη κομματική Δημοκρατία η επιτακτική εντολήαποκλείεται αφού οι δενβουλευτές εκπροσωπούν μόνο την εκλογική τους περιφέρεια, αλλά το σύνολό των των εκλογέων που ψήφισαν το κόμμα με το οποίο συμμετείχαν οι ίδιοι στις εκλογές.

Επιπλέον, η ελεύθερη εντολή δενκαθιστάτε με την βοήθεια του άρθρου 51 παρ. 2 Σ. αφού οι εκπρόσωποι οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το εκλεκτορικό τους σώμα πουσυμφώνησε κατά τις εκλογές το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματουστού οποίου ήταν υποψήφιοι.Συνεπώς το άρθρο 51 παρ. 2 Σ.το οποίο αναφέρει την

αντιπροσώπευση που έχει ως αποτέλεσμα την αντιπροσώπευση του λαού σε τμήματα και όχι σε ενότητα, ήτοι αντιπροσωπεύονται αθροισμένες διαφορετικές θελήσεις, που εκφράζονται στα διαφορετικά κόμματα, ως ενιαία λαϊκή θέληση.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνωλεγόμενα δεσμευτική εντολή δεσμεύει τους Βουλευτές από το σύνολο των ψήφων που έλαβε για το πολιτικό του πρόγραμμα, το κόμμα με το οποίο πραγματοποίησαν την συμμετοχή τους στις εκλογές. Εξάλλουσεδεσμευτικήεντολή δενυποχρεούται μόνο η Κυβέρνηση αλλά και η Αντιπολίτευση μεκύριαευθύνη η πρώτηνα φέρει σε πέρας το πολιτικό της πρόγραμμα και η δεύτερη να ασκεί έλεγχο και να προωθήσει τις δικές της πολιτικές θέσεις.

Εκτός από το γεγονός ότι η δεσμευτική εντολή διαπράττει καθεστώς άμεσης συνάρτησης με την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας στην οποία ο λαός συνιστά την πηγή αλλά συγχρόνως κατέχει και την άσκηση της εξουσίας. Η λαϊκή κυριαρχία γίνεταιαποδεκτή συνταγματικά μέσα από τα άρθρα 1 παρ. 2 και 3, 41 παρ. 2 και 52 Σ.

Πιοσυγκεκριμένα, στο άρθρο 1 Σ. εμφανίζονται η αναγνώριση της λαϊκής κυριαρχίας και ταυτόχρονα όλες οι εξουσίες προέρχονται από τον λαό.

Έτσι λοιπόν η λαϊκή κυριαρχία αποτελεί το θεμέλιοπου στηρίζεται το πολίτευμα ενώ ο λαός γίνεταιαποδεκτόςως πηγή της εξουσίας αλλά και ωςδικαιούχος της άσκησης της εξουσίας καθώς ακολούθως προς το άρθρο 52 Σ. οι λειτουργοί λοιπόν της πολιτείας δεσμεύονται να ακολουθούν και να εφαρμόζουν την βούληση του λαού.

Σημειώνεται ότι λόγου ότι η λαϊκήβούληση προστατεύεται όχι μόνο κατά την διάρκεια των εκλογών αλλά και μετά τα αποτελέσματα αυτών και η οποία υποχρεώνειστους Βουλευτές να υπακούν σε αυτήν αλλά και να δεσμεύονται οποιαδήποτε στιγμή.

Συνεπώς ο λαός ανάγεται σε ανώτατο όργανο του κράτους ώστε, κάθε κρατικό όργανο, οφείλει να ακολουθεί και να υποτάσσεται στην λαϊκή εντολή όπως προκύπτει από τηνσυνταγματική αναγνώριση της λαϊκής κυριαρχίας.

Επίσης η αναγνώριση της λαϊκής εντολήςπεριλαμβάνεται και στο άρθρο 53 παρ. 1 Σ. στην οποία ο συντακτικόςνομοθέτηςαποδέχεται την λαϊκή εντολή και προσφέρει ευκαιρία της ανανέωσής της το λιγότερο ανά τέσσερα χρόνια έτσι ώστε σε περίπτωσηδιαφοροποίησης των Βουλευτών από την βούληση των εκλογέων να μπορεί να ελέγχεται από αυτούς φανερώνονταςως η λαϊκή βούληση υπερισχύει όχι μόνο κατά τις εκλογές αλλά και μετά από αυτές. Τέλος από το άρθρο 66 παρ.1 Σ. διασφαλίζει την δεσμευτική εντολή , επιβεβαιώνονταςτη δημοσιότητα των συνεδριάσεων της βουλής καθιστώντας με τον τρόπο αυτό εφικτό τον έλεγχο από τον λαό.

Αναμφισβήτητα τα πολιτικά κόμματα ορίζονται από ένα καθεστώςελευθέριας, που είναιαπαραίτητηγια την προστασία τους από εξωτερικές επεμβάσεις. Παρεπόμενο, αποτελεί και η προστασία της ελεύθερης ίδρυσης της συμμετοχής και της αποχώρησης των πολιτών από τα πολιτικά κόμματα, όπως επίσης και η

λειτουργία των κομμάτων εν γένει. Έτσι λοιπόν η ίδρυση των πολιτικών κομμάτων πρέπει να καθιστάτελεύθερη δηλαδή να πραγματοποιείται μεκύριαπαρέμβαση των ατόμων και όχι του κράτους. Επιπλέον πρέπει νααναφερθείπωςδενυπάρχειπεριορισμός στα μέλη των κομμάτων ο οποίοςπροβλέπεται μεσχετικό νόμο.

Τα πολιτικά κόμματα αποσκοπούν στην απόκτηση των ηνίων της διακυβέρνησης σκοπός που τους καθιστά απευθύνονταιπρος τον λαό την κυβέρνησηαλλά και προς το Κοινοβούλιο. Βασικό πολιτικό μέλημα των κομμάτωνείναι η επίτευξη του γενικού ή τουμερικότερωνσυμφερόντων. Τα πολιτικά κόμματα επίσης θέλουν την απόκτηση και την άσκηση της εξουσίας και για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός κυνηγούν την απόκτηση της λαϊκήςκυριαρχίας. Τα κόμματα επιδιώκουν τον σχηματισμό και την έκφραση τηςκρατικής θέλησης και κατά επέκταση να καθορίσουν την κρατική απόφαση. Συνοπτικά τα κόμματα στοχεύουνμέσα από τον πολιτικό τους αγώνα την ανάδειξη των προγραμματικών τους σκοπών σε σκοπούς του κράτους καθώς και την ανάδειξητης πολιτικής τους σε κρατική πολιτική.

Επιπλέονπέρα από την φύση των πολιτικών κομμάτων ωςκοινωνικώνοργανισμώνπιστοποιείται η συνταγματική τους θέση η οποία καθιστά δύσκολη την σύμβαση με τον ιδιωτικήςφύσηςχαρακτήρα των πολιτικών κομμάτων. Συνεπώς η αποφυγή συγκεκριμένων αντιφάσεων στοχεύει στο πλαίσιο επιμέρους λειτουργιών των κομμάτων. Τα κόμματα υπολογίζονται ωςιδιωτικέςενώσεις που χρησιμοποιούν με εξουσιοδότηση τις συνταγματικέςλειτουργίες μετά από την κρατική πράξη, αρμοδιοτήτων δημοσίου δικαίου, οποιες ασκούνται «ιδίωονόματι» και «ιδίωδικαιώματι».

Ανάμεσα λοιπόν στις ενώσεις συνταγματικού δικαίου σημαντική θέση περιλαμβάνουν τα πολιτικά κόμματα αφού όχι μόνο εντάσσονται στην σφαίρα κρατικής θέλησης αλλά πέρα απόείναι και φορέιςτης. Έτσικάθε κόμμα έχειδιάφορεςπολιτικές αντιλήψεις και ιδέες για την αντιμετώπιση των γενικών και ειδικών προβλημάτων της χώρας και τις οποίες γνωστοποιούν με την πολιτική τους τοποθέτηση με το καταστατικό, τα προγράμματα, καθώς επίσης, και με τους υπεύθυνους της κομματικής οργάνωσης.

Ως ενώσεις συνταγματικού δικαίου, τα κόμματα εμφανίζονται στον σχηματισμό της κρατικής θέλησης, περιλαμβάνουν πολιτικό χαρακτήρα, αναπτύσσουν τις συνταγματικές λειτουργίες καθώς η άσκηση των συνταγματικών λειτουργιώναποτελεί αναγκαίο σκοπό. Ωςαποτέλεσμα η θέληση τους αυτή έχει πολιτικό περιεχόμενο και οι επιδιώξεις τους πολιτικέςκατευθύνσεις. Σαφώς με την βοήθεια της λειτουργικής τους θέσης, αυτές οι ενώσεις συνταγματικού δικαίου έχουν δυνατότητα δικαίου προς το δημόσιο δίκαιο και οι λειτουργίες που χρησιμοποιούν υποχρεωτικό χαρακτήρα και προσδιορίζονται στο σχηματισμό της κρατικής θέλησης.

Εν κατακλείδι στα πολιτικά κόμματα εκτιμάται το δικαίωμα συμμετοχής στην άσκηση της κρατικής εξουσίας, δικαίωμα που αναπτύσσεται σε συνεργασία με τα κρατικά όργανα. Σε όλα τα πολιτικά κόμματα γίνεται αναφορά στο δικαίωμα συμμετοχής στη

διακυβέρνηση του κράτους , είτε πρόκειται για κόμματα που είναι εντός ή εκτός βουλής, κυβερνητικά ή αντιπολιτευόμενα. Από την στιγμή που πληρούν όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις καθιστάτε εφικτή συμμετοχή των παραπάνω κομμάτων στην άσκηση της εξουσίας.

Κεφάλαιο 3

Ο περιορισμός του άρθρου 29 παρ.3 του Συντάγματος

Η παρ. 3 του άρθρου 29 του Συντάγματος περιλαμβάνει κάποιους περιορισμούς σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος συμμετοχής στα πολιτικά κόμματα. Οι περιορισμοί αυτοί σαφώς δεν έχουν γενικό χαρακτήρα αλλά ειδικό. Πιο συγκεκριμένα οι περιορισμοί αυτοί αφορούν εκείνες τις ομάδες υπαλλήλων που σχετίζονται με άμεσο κρατικό μηχανισμό.

Οι περιορισμοί που περιλαμβάνονται είναι δύο, ανάλογοι με τον ρόλο που διαδραματίζουν οι υπάλληλοι για τους οποίους γίνεται αναφορά. Αρχικά για τους δικαστικούς λειτουργούς αλλά και όσους υπηρετούν τις ένοπλες δυνάμεις και γενικότερα τα σώματα ασφαλείας απαγορεύεται ρητά η οποιαδήποτε μορφή εκδήλωσης υπέρ ή κατά κάποιου πολιτικού κόμματος. Επίσης αφετέρου η απαγόρευση για τους υπαλλήλους του Δημοσίου όπως Ο.Τ.Α και των επιχειρήσεων ή οργανισμών των οποίων μετέχει το Δημόσιο, η απαγόρευση τίθεται σε ισχύ μόνο κατά την περίοδο άσκησης των καθηκόντων τους.

Η εξαίρεση των παραπάνω προσώπων από την ελευθερία που κατοχυρώνεται από το άρθρο 29 παρ.3 του Συντάγματος στοχεύει στην διασφάλιση της τήρησης της αρχής της αμεροληψίας της Δημόσιας Διοίκησης, η οποία <<αποτελεί το όριο των πολιτικών ελευθεριών των δημόσιων υπαλλήλων που προέρχεται από το Σύνταγμα λόγω της λειτουργίας τους ως φορέων δημόσιας διοίκησης>>

Ούτως ή άλλως , η πολιτειολογική ουδετερότητα των δημοσίων υπαλλήλων βρίσκεται καταγεγραμμένη στην πολιτειολογική παράδοση ως κύριο και μόνιμο στοιχείο του πολιτεύματος.

Η απαγόρευση συμμετοχής σε πολιτικό κόμμα όσον αφορά τους δικαστικούς λειτουργούς και όσους υπηρετούν τα σώματα ασφαλείας ισχύει όταν αυτή θεωρείται ταυτόχρονα εκδήλωση υπέρ αυτού. Σε αντίθετη περίπτωση όσον αφορά τους δημόσιους υπαλλήλους, η απαγόρευση αναφέρεται κατά την διάρκεια εκδήλωσης και άσκησης των καθηκόντων τους, έχει διατυπωθεί η γνώμη ότι δεν στερούνται του δικαιώματος συμμετοχής σε πολιτικό κόμμα.

Ανεξάρτητα από την θέση που λάβαμε και θίξαμε ανωτέρω, συμπερασματικά συγκεντρώνουμε τις ερμηνευτικές αρχές βάσει των οποίων όπως μεταξύ αυτών και αρκετοί συγγραφείς, υποστηρίζουν πως είναι πρέπων να τίθενται τα όρια της απαγόρευσης της κομματικής δραστηριοποίησης των δημόσιων λειτουργών σύμφωνα

πάντα με την συνταγματική διάταξη. Οι περιορισμοί της κομματικής δραστηριότητας των δημόσιων υπαλλήλων είναι οι μόνοι απαραίτητοι για να λειτουργήσει η Δημόσια Διοίκηση με βάση την αρχή που διέπουν την λειτουργία της.

3.1 Ηελευθερία έκφρασης των μελών του κόμματος

Ηελευθερία έκφρασηςωςθεμελιώδεςκαι προστατευόμενο δικαίωμα των πολιτών ορίζεται από το άρθρο 14 παρ.1 του Συντάγματος. Το θέμαείναι κατά πόσο και αν απολαμβάνουν το δικαίωμα αυτό τα μέλη των κομμάτων στην εσωτερική ζωή του κόμματος. Καταφεύγοντας στα καταστατικά των ελληνικών κομμάτων, ανακαλύπτουμε την ετοιμότητα για κατοχύρωση του δικαιώματος αυτού στις εσωκομματικέςδιαδικασίες.

Παρ' όλα αυτά προκύπτει το θέμα σχετικά με την ελευθερία των μελών να εκφράζουν την άποψη τους πέρα των κομματικών τους οργάνων, δημόσια όταν αυτή είναι αντίθετη με την επίσημη ιδεολογία του κόμματος. Μήπως η ανάγκη αυτή να "υπηρετούν" την πλειοψηφούσα άποψη αυτή να υπομονεύει έμμεσα την συνταγματικά κατοχυρωμένηελευθερία της έκφρασης, Χαρακτηριστική είναι η εφαρμογή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού στο Κ.Κ.Ε. <<Κριτική και αυτοκριτική επιθυμητή αλλά αποκλειστικά στα αρμόδια όργανα και για την εξυπηρέτησής του συμφέροντος του κόμματος>>

3.2 Το δικαίωμα τουεκλέγειν και του εκλέγεσθαι στα όργανα του κόμματος

Ταμέλη των πολιτικών κομμάτων έχουνχωρίς καμία εξαίρεση το δικαίωμα του εκλέγειν και τουεκλεγεσθαι στα όργανα τους. Αυτό το γεγονός προκύπτει από την αναγνώριση αυτού του δικαιώματος από το Σύνταγμα στους πολίτες όσο και από την εξέταση των χωρίων των πολιτικών κομμάτων της χώρας μας. Δεν γίνεται καμία διάκριση ή προαπαιτούμενο σχετικά με την κτήση και την άσκηση τους προςεξέτασηδικαιώματοςπέρα από την ίδια την ιδιότητα του μέλους. Δεν θα μπορούσε να αποτελεί σίγουρο το εν λόγω δικαίωμα από την στιγμή που αποτελεί το ελάχιστο επαρκές για να λάβει η συμμετοχή του πολίτη στο κόμμα ουσιαστικό χαρακτήρα.

3.3 Η ισότητα των μελών του κόμματοςωςεξειδίκευση της γενικήςαρχής της ισότητας

Η αρχή της ισότητας που ρυθμίζεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος. Επιπλέον, στο εσωτερικό των κομμάτων η γενική αρχή της ισότητας εξειδικεύεται και δεσμεύει σε παροχή ίσων ευκαιριών στα μέλη για εκλογή στα όργανα, για συμμετοχή στις εσωτερικές διαδικασίες του κόμματος, για άσκηση κριτικής και πίεσης με σκοπό να ληφθεί αυτή σοβαρά υπόψη. Δεν γίνεται λοιπόν να πραγματοποιούνται διακρίσεις μεταξύ των μελών με αποτέλεσμα να τις διαβαθμίσεις στο πόσο βαρύνει η γνώμη του καθενός για την διαμόρφωση της τελικής απόφασης. Το σημείο το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως παραστράτημα της αρχής της ισότητας είναι στις σχέσεις των απλών μελών με την ηγεσία του κόμματος, από την στιγμή που η τελευταία δεν έχει αυξημένες αρμοδιότητες <<διεκπερωτικού>> χαρακτήρα αλλά η γνώμη των στελεχών έχει μεγαλύτερη ικανότητα να πείσει καθώς περιβάλλεται από ένα ιδιαίτερο βάρος ιδεολογικής ροθότητας κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην ανοχή αυθαιρεσιών από μέρους τους.

Επιπλέον, για την πραγματοποίηση της ισότητας σημαντική παράμετρος είναι και η σωστή διεκπεραίωση του ρόλου της από την ομάδα των μελών από συμπληρώνει τα όργανα της. Τα στελέχη εκλέγονται στα όργανα από τα μέλη για να διατυπώνουν την άποψη που εκφράζει και τους εκλέκτορες τους. Δεν μπορούν να πάρουν ελεύθερη εντολή. Διαδραματίζουν τον ρόλο τους όταν μόνο δίνουν λόγο για τις αποφάσεις τους και του χειρισμού στα μέλη και παίρνουν σοβαρά υπ' όψιν την γνώμη των τελευταίων.

3.4 Η αρχή της εσωκομματικής δημοκρατίας

Οριοθέτηση της εσωκομματικής δημοκρατίας

Ζήτημα συνταγματικής ρύθμισης αποτελεί η εσωκομματική δημοκρατία και όχι η "εσωτερική υπόθεση" των κομμάτων. Με αποτέλεσμα η εσωκομματική δημοκρατία να επιβάλλει την εφαρμογή του κανόνα της εντός σε κάθε ένα πολιτικό κόμμα, των δημοκρατικών αρχών που τοποθετούνται στο κράτος. Η τελευταία τοποθέτηση αφορά τον συντονισμό τόσο της οργάνωσης όσο και της λειτουργίας του κάθε κόμματος με αυτή του κράτους αλλά και την ευθυγράμμιση των οργανώσεων μεταξύ των κομμάτων.

Επιπλέον, η κατοχύρωση του κάθε μέλους εντός του κόμματος διαφέρει από τον τρόπο που κατοχυρώνεται ο πολίτης μέσα στο κράτος, συνεπώς τα θεμελιώδη δικαιώματα διαφέρουν προς τον τρόπο εφαρμογής μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και του κράτους. Αυτό σημαίνει πως είναι επιλογή των δημοκρατικών αρχών που

εφαρμόζονται στο κράτος και οι οποίες προσαρμόζονται προς τις ιδιόζουσες συνθήκες των κομμάτων.

Από την άλλη η αρχή εσωκομματική δημοκρατία έχει ως αναγκαία προϋπόθεση την ευθυγράμμιση των κομματικών οργανώσεων μεταξύ τους. Για αυτόν ακριβώς το λόγο το Σύνταγμα βάζει ένα όριο δημοκρατικότητας και το οποίο υποχρεώνει τα πολιτικά κόμματα να μην παραβιάζουν τον όρο αυτό, αντίθετα έχουν την δυνατότητα να περιλαμβάνουν στο καταστατικό τους διατάξεις δημοκρατικότερου χαρακτήρα.

Οι πολιτικές ενώσεις, ως υποκείμενα πολιτικών ενεργειών λειτουργούν ως πράξεις και οποίες αναφέρονται στην κρατική εξουσία και συμμετέχουν στον πολιτικό αγώνα. Δηλαδή στην συνταγματική διαδικασία σχηματισμού της κρατικής θέλησης. Συνεπώς κάθε κόμμα έχει διαφορετική πολιτική τοποθέτηση και η οποία διασπάται διάφορες πολιτικές απόψεις και ιδέες για την αντιμετώπιση τόσο των ειδικών όσο και των γενικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα.

Τα κόμματα αποτελούν έναν χώρο συνένωσης ατόμων με κοινές πολιτικές πεποιθήσεις καθώς μεταξύ των ατόμων αυτών υπάρχουν κοινά σημεία ικανά να κινήσουν τα μέλη σε πολιτική δράση υπέρ του κομματικού προγράμματος. Συγκεκριμένα ανάμεσα στα μέλη κάθε κόμματος υπάρχει η ανάδειξη ενός εσωτερικού συνδέσμου που έχει άμεση συνέπεια στην εσωτερική οργάνωση τους. Όσον αφορά το ενδιαφέρον των κομμάτων για την κοινωνία αυτό είναι γενικό και απεριόριστο το οποίο εκφράζεται και τοποθετείται μέσα από τις προγραμματικές αρχές των κομμάτων αποσκοπώντας την επιδίωξη και την προάσπιση του γενικού συμφέροντος.

3.5 Η αρχή της πλειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων

Τα κόμματα διακατέχονται από προβλήματα που αφορούν τον τρόπο έκφρασης και γνωστοποίησης στην κοινωνία των διαφορετικών ιδεών και θέσεων που υποστηρίζονται στο εσωτερικό τους από διάφορα μέλη ή στελέχη. Συγκεκριμένα, οι διαφορετικές ιδέες και οι θέσεις να διατυπώνονται μόνο εντός των πλαισίων των κομμάτων, τα οποία εν συνεχεία και εξαφανίζονται στην κοινωνία με μία ενιαία θέση,

αυτήν της πλειοψηφίας, όπως προβλέπει ο λεγόμενος <<δημοκρατικόςσυγκεντρωτισμός>>

3.6 Η νομική έννοια του κόμματος

Έχουν αποδοθεί αρκετοί ορισμοί κατά καιρούς από την θεωρία και από την νομολογία του πολιτικού κόμματος ωστόσο ούτε το Σύνταγμα ούτε κάποιος από τους νόμους αναφέρει έναν σαφή ορισμό του πολιτικού κόμματος. Στο Handbuch des Verfassungsgerechts ο DimGrimm σημειώνει ότι << τα πολιτικά κόμματα είναι η συνέχεια της συνταγματικής αποδοχής του δικαιώματος της κοινωνίας να έχει λόγο κατά τη διαμόρφωση των κρατικών αποφάσεων >> εννοεί το κόμμα ως τη οργανωμένη ομάδα πολιτών γύρω από έναν κοινωνικοπολιτικό στόχο με απώτερο σκοπό την άσκηση ή την συγκαθορισμό της πολιτικής εξουσίας. Το κόμμα διαμορφώνεται παράλληλα με την αυτονόμηση της κοινωνίας.

Ακολουθώντας το Σύνταγμα ασπαζόμενο τις κοινωνικές ζυμώσεις όπως και την πλέον δυναμική έννοια της κοινωνίας δεν θα μπορούσε να μην συμπεριλάβει νομικά ένα σε εξέλιξη βρισκόμενο ιστορικό και κοινωνικοπολιτικό δεδομένο.

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, το οποίο αναφέρεται στην νομική φύση των πολιτικών κομμάτων, τα χαρακτήρισε ως θεσμούς του Συνταγματικού δικαίου που συμμετέχουν στις κοινωνικές διαδικασίες παραγωγής και διαμόρφωσης της πολιτικής βούλησης.

Για πρώτη φορά το ελληνικό Σύνταγμα του 1975 θεσπίζει τον θεσμό των πολιτικών κομμάτων στο άρθρο 29 το οποίο δίνει στα κόμματα τα χαρακτηριστικά που ανήγειρε η πολιτική πρακτική και η ιστορική εξέλιξη. Ο συνταγματικός νομοθέτης δεν θέλησε να ορίσει την έννοια του κόμματος *expressis verbis*. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 29 του Συντάγματος το πολιτικό κόμμα είναι μία ιδιαίτερη μορφή ένωσης των πολιτών (φυσικών προσώπων) με διαρκή χαρακτήρα ή μεγαλύτερης διάρκειας με σκοπό την εξασφάλιση της πλειοψηφίας στο εκλογικό σώμα και στα αντιπροσωπευτικά όργανα που προβλέπει η έννομη τάξη.

Η ίδρυση πολιτικού κόμματος μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο από φυσικά πρόσωπα καθώς οι Έλληνες πολίτες που έχουν την δυνατότητα αυτήν είναι μόνο φυσικά πρόσωπα. Δεν αποκλείεται κατά την πρόβλεψη του άρθρου 29 η συγχώνευση

ομάδων πολιτών και κομμάτων, στα οποία οι πολίτες συμμετέχουν, με την συμμετοχή τους οι πολίτες στα κόμματα προκαλούν την συγχώνευση.

Όσον αφορά τον αριθμό που χρειάζεται για την ίδρυση ενός κόμματος, γίνεται δεκτό ότι αρκεί η δήλωση ενός μόνο φυσικού προσώπου

Το πολιτικό κόμμα αποτελεί ένωση Ελλήνων πολιτών. Αυτό προκύπτει από το γεγονός πως η λαϊκή κυριαρχία η οποία θεμελιώνεται στο άρθρο 1 παρ.2 του Συντάγματος και είναι θεμέλιο του πολιτεύματος πραγματώνεται με την άσκηση της πολιτικής εξουσίας από τους υπηκόους ενός κράτους, οι οποίοι καθίστανται έτσι ενεργοί πολίτες. Αυτό δεν θα ήταν συμβατό με την έννοια της λαϊκής κυριαρχίας και θα την νόθευε, η συμμετοχή στην άσκηση της κρατικής εξουσίας μέσω της οργάνωσής τους στα πολιτικά κόμματα υπηκόων ενός αλλοδαπού κράτους, οι οποίοι υπόκεινται σε μίαν άλλη εξουσία από αυτή στη διαμόρφωση της οποίας παρεμβαίνουν μέσω της οργάνωσής τους στα εθνικά πολιτικά κόμματα.

Το ότι τα κόμματα δεν υποχρεούνται να ανακοινώσουν τα ονόματα των μελών τους καθιστά αυτόματα την ρύθμιση αυτή χωρίς πρακτική σημασία, καθώς καθιστά δυσχερή την απόδειξη των μελών.

Ένα επιπλέον νομολογικό χαρακτηριστικό της νομικής έννοιας του κόμματος είναι ότι αποτελεί ένωση Ελλήνων πολιτών που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν. Το δικαίωμα ψήφου σύμφωνα με το Σύνταγμα στηρίζεται από δύο προϋποθέσεις: η πρώτη είναι η κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας και η δεύτερη είναι η πολιτική ενηλικίότητα την οποία εξειδικεύει ο κοινός νομοθέτης. Η μη συμπλήρωση του κατώτατου ορίου ηλικίας, η οποία συνεπάγεται την μη κατοχύρωση του δικαιώματος ίδρυσης και συμμετοχής στα πολιτικά κόμματα αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής. Προς άμβλυνση του περιορισμού προστέθηκε το εδάφιο γ' στο άρθρο 21 παρ.1, σύμφωνα με το οποίο όσοι δεν έχουν, λόγω πολιτικής ανηλικιότητας, αποκτήσει το δικαίωμα του εκλέγειν (ναι μεν δεν μπορούν να ιδρύουν πολιτικά κόμματα), μπορούν όμως να συμμετέχουν στα τμήματα νέων των κομμάτων. Έτσι κατ'ουσίαν αίρεται ο περιορισμός της συμμετοχής στα πολιτικά κόμματα, αν ληφθεί μάλιστα υπόψη το γεγονός ότι καμία ρύθμιση δεν προβλέπεται από το Σύνταγμα για τα τμήματα νέων. Βέβαια με τη ρύθμιση αυτή ο συντακτικός νομοθέτης φαίνεται να επεμβαίνει κατά κάποιο τρόπο στη εσωτερική δομή των κομμάτων υποχρεώνοντάς τα να διατηρούν τμήματα νέων.

Στην αρμοδιότητα του κοινού νομοθέτη επαφύεται το να ορίσει τον άλλον γενικό περιορισμό που ορίζει το άρθρο 51 παρ.3, που αφορά στην ανικανότητα προς δικαιοπραξία. Το π.δ. 895/1981 παραπέμπει στις διατάξεις του ΑΚ (128, 1686-περί δικαστικής συμπάρστασης). Ένας τρίτος περιορισμός αφορά στην στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων συνεπεία αμετακλήτου ποινικής καταδίκης για λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 63 Π.Κ. Από τη νομική έννοια του κόμματος δεν θα μπορούσε να λείπει ο προσδιορισμός του συνταγματικού σκοπού του. Έτσι το πολιτικό κόμμα επιδιώκει την άμεση συμμετοχή στη διαμόρφωση και άσκηση της κρατικής εξουσίας. Κάπως διαφορετική είναι η άποψη του ΣτΕ, το οποίο ορίζει ως σκοπό του κόμματος τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, τη διάδοση των

πολιτικών του ιδεών και του πολιτικού του προγράμματος και την μέσω του κυβερνητικού έργου ή του ελέγχου της Κυβέρνησης επίδραση στη διαμόρφωση της κρατικής δραστηριότητας. Το ΣΤΕ δηλαδή δεν φθάνει μέχρι του σημείου να ταυτίσει την επίδραση με την άμεση άσκηση πολιτικής εξουσίας.

Αν και η συμβολή του κόμματος στη διαμόρφωση πολιτικής θελήσεως προϋποθέτει συνθήκες ελευθερίας, που εξ ορισμού αποκλείονται από την ένταξη του κόμματος σε οργανωμένο κράτος, εντούτοις σύμφωνα με την κρατούσα γνώμη η αποστολή των κομμάτων είναι η διαμόρφωση πολιτικής θελήσεως του λαού. Πέραν τούτου πρέπει να αναφερθεί πως με τη δράση τους τα κόμματα μετασχηματίζονται σε πεδία αυτοοργάνωσης των πολιτών, όπου «προσχηματίζεται» η πολιτική βούληση της κοινωνίας-αναιρώντας έτσι και τη θεωρία της πολιτικής ενότητας του λαού, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω-και συνεπώς τα κόμματα έχουν ως συνταγματικό τους σκοπό τη συμμετοχή στη διαμόρφωση της βούλησης των οργάνων που ασκούν κρατική εξουσία.

Εξάλλου προς εξασφάλιση του συνταγματικού αυτού σκοπού των κομμάτων υπάρχει μία σειρά συνταγματικών ρυθμίσεων όπως ο πολυκομματισμός, οι εγγυήσεις λειτουργίας της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης κ.α. Άλλωστε από τη στιγμή που στην κομματική δημοκρατία αποτελεί βασική αρχή η ταυτότητα της λαϊκής με την κομματική θέληση και αφού στο δημοκρατικό πολίτευμα και στο ίδιο το Σύνταγμα (άρθρο 1) κατοχυρώνεται η λαϊκή θέληση ως η θέληση του κράτους, συνεπάγεται πως η κομματική βούληση ταυτίζεται με την κρατική θέληση.

Έτσι με βάση τα παραπάνω και το δεδομένο της συμμετοχής των κομμάτων στις λειτουργίες των οργάνων όπως η Βουλή και η Κυβέρνηση, εντάσσεται στους σκοπούς τους κόμματος όχι μόνο η επιρροή αλλά η πλήρης διαμόρφωση της πολιτειακής εξουσίας, αν και πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ της κρατικής βούλησης την οποία εκφράζουν τα πολιτικά κόμματα και της κρατικής απόφασης.

Εν κατακλείδι, τα κόμματα διαφοροποιούμενα από τις άλλες ενώσεις πολιτών που εμπίπτουν στο άρθρο 12 του Συντάγματος είναι οι μόνες ενώσεις πολιτών που συμμετέχουν στην ανάδειξη του Πρωθυπουργού, στη νομοθετική λειτουργία και στη συγκρότηση των τμημάτων της βουλής. Έτσι με συστηματική ερμηνεία των συνταγματικών διατάξεων που αναφέρονται στα πολιτικά κόμματα (37, 68, 73, 76) σκοπός των κομμάτων είναι η συμμετοχή στην διαμόρφωση της κρατικής βούλησης και μάλιστα με τρόπο άμεσο, αφού προς επίτευξη των στόχων τους δεν περιορίζονται στην πίεση των κρατικών οργάνων μέσω διεκδικητικών κινητοποιήσεων αλλά εξαιτίας της συμμετοχής τους στα κρατικά όργανα έχουν τη δυνατότητα χωρίς διαμεσολάβηση και άμεσα να μεταβάλλουν τις πολιτικές επιλογές που έχουν ήδη διαμορφώσει σε νομικά δεσμευτικές πράξεις της κρατικής εξουσίας.

Ο συνταγματικός σκοπός των κομμάτων που αναλύθηκε παραπάνω δεν θα πρέπει να συγχέεται βέβαια με τους πολιτικούς τους σκοπούς που είναι τμήμα της δικής τους αυτόνομης δραστηριότητας. Το περιεχόμενο δηλαδή της εξουσίας που επιδιώκει να ασκήσει το κάθε κόμμα δεν είναι αντικείμενο συνταγματικής ρύθμισης.

Κεφάλαιο 4

Η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων

Η αρχή της διαφάνειας

Η πτυχή της ζωής του κομματικού φαινομένου διέπεται από την αρχή της οικονομικής διαφάνειας η οποία αποτελεί ειδικότερη μορφή της ομότιλης αρχής. Η εμπέλεια της έχει περιοριστικό χαρακτήρα καθώς καταλαμβάνει κυρίως ζητήματα που εξελίσσονται στο εσωτερικό του κόμματος και αφορά τα οικονομικά του. Η αρχή προκύπτει από την δημοκρατική συγκρότηση του σε ισχύ πολιτεύματος συνδυαστικά με τους ορισμούς που απορρέουν από το εδάφιο της πρώτης και δεύτερης παραγράφου του άρθρου 29 του Συντάγματος

4.1 α) Οικονομική διαχείριση και ο έλεγχος της αρχής αυτής

Όσον αφορά λοιπόν την οικονομική διαχείριση αποτελεί αρμοδιότητα των ειδικών οργάνων του κόμματος. Τα όργανα αυτά είναι συνήθως οι αποδέκτες των οικονομικών εισροών, κατευθύνουν τον προϋπολογισμό του, διανέμουν τα διαθέσιμα ποσά προς τις αντίστοιχες χρήσεις, παίρνουν αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο εκτέλεσης των δαπανών και καταγράφουν τον ετήσιο ισολογισμό αλλά και απολογισμό της δράσης του κόμματος. Οι μεμονωμένες δραστηριότητες του διεξάγονται απομονωμένα, δηλαδή σε επίπεδο τοπικών, επαρχιακών ή νομαρχιακών οργανώσεων και σαφώς κεντρικά στην έδρα του κόμματος και εν συνεχεία καταφεύγουν σε έλεγχο τα αποτελέσματα του.

Ο έλεγχος πραγματοποιείται κεντρικά και σε κατά τόπους. Σκοπός του είναι από την μία η διεύρυνση των πηγών της όποιου μορφής πόρων του κόμματος και αν είναι, συγκεκριμένα ως προς τον βαθμό των χρηματοδοτών και το ύψος των εισροών τους, και από την άλλη η πραγματική διάθεση των αντιγραφόμενων στις καταστάσεις διαχείρισης ποσών. για να επιτευχθεί η αποτελεσματική διεξαγωγή προϋπόθεση είναι η υποβολή και η εξέταση όλων των παραστατικών ή κάθε άλλου στοιχείου οικονομικού ενδιαφέροντος αλλά και η στελέχωση του αρμόδιου κομματικού οργάνου με τα μέλη να απολαμβάνουν λειτουργική ανεξαρτησία και την παροχή εξειδικευμένης γνώσης.

4.2 β) Η δημοσιότητα

Η δεύτερη συνιστώσα της αρχής της διαφάνειας αποτελεί η δημοσιότητα η οποία καθίσταται εξίσου σημαντική. Στο εσωτερικό του κόμματος η δημοσιότητα αποκτά την μορφή της πληροφόρησης των μελών του κόμματος. Τα μέλη οφείλουν να πληροφορούνται για κάθε ζήτημα που σχετίζεται με την κομματική συνεπώς και την οικονομική ζωή του. Πρέπει να τους γνωστοποιούν τις πηγές των κάθε πόρων οποιασδήποτε μορφής. Η πληροφόρηση τους δεν σχετίζεται μόνο για τα έσοδα του κόμματος αλλά και για τις δαπάνες του. Αν τυχόν υπάρχει κάποιο έγγραφο οικονομικού ενδιαφέροντος θα πρέπει να βρίσκεται στην διάθεση των μελών οποιαδήποτε στιγμή. Ως τέτοια έγγραφα αναφέρονται οι εκθέσεις ελέγχου των υπεύθυνων καταστατικών οργάνων τόσο αποκεντρωμένων όσο κεντρικών όπως επίσης και ο ετήσιος ισολογισμός όπως και απολογισμοί χρήσεως αντίστοιχα.

Ως αρχή της συνιστώσας της διαφάνειας η δημοσιότητα καλύπτει με την έκταση της κάθε εκδήλωση του κόμματος που σχετίζονται είτε με το εσωτερικό του αλλά είτε διαδραματίζεται στην πολιτεία και την κοινωνία. Τα οικονομικά πεπραγμένα των πολιτικών κομμάτων πέρα από τα μέλη τους έχουν την δυνατότητα να τα γνωρίζει κάθε πολίτης ανεξάρτητα κομματικής πεποίθησης. Οι πληροφορίες που τους παρέχονται μπορούν να συμβάλλουν στο καθορισμό των επιλογών τους. Τα οικονομικά στοιχεία που γνωστοποιούνται στα μέλη του κόμματος είναι και αυτά που δημοσιεύονται. Η πληροφόρηση στο εσωτερικό του κόμματος παίρνει επίσης και έναν κρίσιμο εξωτερικό προσανατολισμό. Στην βάση αυτών έχει υποχρεωθεί στα κόμματα όσα είναι εκείνα που διαθέτουν ετησίως μεγαλύτερων χρηματικών ποσών να καταγράφονται σε ειδικό βιβλίο. Η ίδια υποχρέωση αφορά και για τις λειτουργικές ή εκλογικές δαπάνες. Σχετικά με τις εκλογικές δαπάνες υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο άρθρο 29 του Συντάγματος παρ 2.

4.3 Η αρχή της δημοκρατικής ανάδειξης, συγκρότηση και λειτουργίας

Η αρχή της διαφάνειας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αρχή της δημοκρατικής ανάδειξης, συγκρότηση και λειτουργίας των οργάνων οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου. Η αρχή αυτή προκύπτει από την δημοκρατική μορφή του ισχύοντος πολιτεύματος σε συνδυασμό με τους ορισμούς του εδ. Α της παρ. 1 του άρθρου 29 του Συντάγματος. Η κανονιστική της εμβέλεια περιλαμβάνει συγκεκριμένα την ανάδειξη των μελών των οργάνων διαχείρισης και του ελέγχου, τη συγκρότηση του σε σώμα και τους όρους λειτουργίας τους. Η κανονιστική της επέκταση περιλαμβάνει την ανάδειξη των μελών των οργάνων διαχείρισης, ελέγχου και την συγκρότηση του σε σώμα και τους όρους λειτουργίας τους. Μάλιστα αποτελεί βασικό κριτήριο για την διακρίβωση της συμμόρφωσης του καταστατικού

προστιζεπιταγές της εσωκομματικήςδημοκρατίας. Σύμφωνα με τους ορισμούς της αρχής της δημοκρατικήςανάδειξηςπρέπει τα μέληείτε των διαχειριστικών είτε ελεγκτικών οργάνων, να εκλέγονται από την πλειοψηφία της αντίστοιχηςστοπικής ή κεντρικής, αντιπροσωπευτικής και μαζικήσκομματικήοργάνωσης. Ο διορισμός του είτε από τον Πρόεδρο του κόμματοςείτε από τους ολιγομελείςσχηματισμούς πλήττει την εξεταζόμενη αρχή.

Και στις δύο περιπτώσεις δηλαδή τόσο της διαχείρισης όσο και του ελέγχου τα αρμόδια όργανα εκτελούν συγκεκριμένη αποστολή. Ήτοι διαχειρίζονται την περιουσία του κόμματος και ελέγχουν τα οικονομικά του. Για τον λόγο αυτό σωστό θα ήταν τα μέλη τους να παρουσιάζονται μεταξύ όσων διαθέτουν τα ανάλογαπροσόντα. Τα στελέχη των κομμάτων διαμορφώνονται κατά κλάδο δραστηριότητας. Για την ένταξη τους σε κάποιους από αυτούς τους κλάδους προϋπόθεση αποτελεί η ιδιαίτερα επιστημονική τους γνώση αλλά και η επαγγελματική τους εμπειρία. Τα όργανα λοιπόν αυτά δηλαδή της διαχείρισης και ελέγχου θα πρέπει να στελεχώνονται προνομιακά από τις οικείεςοργανώσεις.

Αυτή η εξεταστική αρχή περιλαμβάνει την συγκρότηση και την λειτουργία των οργάνων διαχείρισης και ελέγχου. Για να επιτευχθεί ο ουσιαστικόςαποτελεσματικόςέλεγχος και η αποδοτική διαχείριση θα πρέπει ο κάθε σχηματισμός να είναι ορθολογικά δομημένος, να διοικείται από εκλεγμένοπροεδρείο και οι αρμοδιότητες του να ασκούνται από τα μέλη του. Μολονότι οι υιοθετημένεςθέσεις του οφείλουν να λαμβάνονται κατά πλειοψηφία μετά από ελεύθερο διάλογο και αφού ακουστούν οι απόψεις όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

Αξιοσημείωτοείναι ότι η αρχή της δημοκρατικήςλειτουργίαςπροβλέπει την διαφοροποιημένη σύνθεση των οργάνων της κεντρικήςδιαχείρισης και ελέγχου.

Όντως η στελέχωση τους από τα ίδια μέλη θα προκαλούσε αναμφίβολα επιπτώσεις στην αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Τίθεται λοιπόν θέμα αν είναι δυνατόν ο ουσιαστικός και ο αποτελεσματικός έλεγχος των οικονομικών του κόμματος από ένα σχηματισμό στις τάξεις του οποίου θα συμμετείχαν και μέλη του οργάνου κεντρικήςδιαχείρισης. Σεκανένα από τα καταστατικά των κομμάτων στα δύο αποφασιστικά κεντρικά κομματικά όργανα δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη ειδικού κωλύματος που θα απέκλειε την ταυτόχρονη συμμετοχή, τη ρητή θέσπιση της οποίας προβάλλουν οι αρχές της δημοκρατικήςσυγκρότησης, λειτουργίας αλλά και της διαφάνειας.

Ακρογωνιαίουςλίθους γύρω από τους οποίους δομείται ένα σύγχρονο πολιτικό κόμμα αποτελούν η διαφάνεια των οικονομικών πεπραγμένων του και η δημοκρατική ανάδειξη, η συγκρότηση καθώς και η λειτουργία των οργάνων. Το καταστατικό του, όσον αφορά τα εξεταζόμενα ζητήματα θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται πλήρως προς τις προαναφερθείσεςαρχές.

4.4 Η συνταγματική αντιμετώπιση του κομματικού φαινομένου

Η αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 είχε στο επίκεντρο του το κομματικό φαινόμενο. Η συγκρότηση και η λειτουργία των πολιτικών κομμάτων συνδέονται με τα ζητήματα όπως τον εκσυγχρονισμό του πολιτικού συστήματος, τις νέες ρυθμίσεις του εκλογικού, συνταγματικού δικαίου καθώς και τις νέες εγγυήσεις διαφάνειας ως προς τη σχέση των πολιτικών οργάνων τους κράτους με τους θύλακες της οικονομικής και επικοινωνιακής εξουσίας. Το ζήτημα αυτό το οποίο τέθηκε σε ισχύ με το άρθρο 29 και προβλέπει το ρητό συνταγματικό θεμέλιο δικαίου των πολιτικών κομμάτων και φροντίζει το κομβικό ζήτημα των οικονομικών των κομμάτων καθώς και τον πολιτικών προσώπων.

Μέσω της άτυπης σχέσης μεταξύ της πολιτικής και οικονομίας, συχνά μπορεί να προσλαμβάνει τη μορφή του λεγόμενου <<πολιτικού χρήματος>>, ήτοι της μη ελεγχόμενης νομικά ή της παράνομης χρηματοδότησης κομματικών ή ατομικών πολιτικών δραστηριοτήτων ή της έμμεσης ενίσχυσης τους με παροχές σε είδος. Κρίσιμη σημασία έχει όταν συνοδεύεται από έμμεσα ή άμεσα ανταλλάγματα δηλαδή όταν αυτό επηρεάζει τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Το φαινόμενο αυτό αυξάνεται προεκλογικά και κατά συνέπεια ενδέχεται να επηρεάσει αθέμιτα είτε τον σχηματισμό των κομματικών δυνάμεων είτε την εκλογική θέση επιμέρους προσώπων. Βέβαια από την άλλη πλευρά το φαινόμενο που εξετάζουμε έχει πολύ μικρή σημασία καθώς ούτε όταν κρίσιμες πολιτικές αποφάσεις επηρεάζονται ασκείται πολιτική επιρροή στο συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων μεταξύ κομμάτων ή μεταξύ προσώπων. Το Σύνταγμα και εν συνεχεία ο κοινός νόμος δεν μπορεί να συλλάβει και να ρυθμίσει διεξοδικά ένα άτυπο φαινόμενο που προσλαμβάνει ποικίλες και συνεχώς εξελισσόμενες όψεις. Όμως το σύγχρονο Σύνταγμα μπορεί να καθορίσει με σαφήνεια το πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να κινηθούν, τόσο ο νομοθέτης και τα ελεγκτικά όργανα όσο και οι ποικίλες συμπεριφορές, συλλογικές και ατομικές, χωρίς να περιορίζει υπέρμετρα τη διακριτική ευχέρεια του κοινού νομοθέτη και τη δυνατότητα του να παρακολουθεί και να ελέγχει εξελισσόμενα φαινόμενα ή παράγοντες (πολιτικούς, οικονομικούς κλπ.) που διαθέτουν ευρηματικότητα και ευελιξία. Όλα η Ζ' Αναθεωρητική Βουλή μέσα σε κλίμα αυτοκριτικής του πολιτικού συστήματος που η Ζ' Αναθεωρητική Βουλή μέσα σε κλίμα αυτοκριτικής του πολιτικού συστήματος προσπάθησε να τα σταθμίσει. Η αναθεώρηση του 2001 προεβαλλε άδεδομένα που αφορούν την συνταγματική αντιμετώπιση του κομματικού φαινομένου μέσω των τροποποιηθέντων παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 29 του Συντάγματος οι οποίες ρυθμίζουν ζητήματα οικονομικής διαχείρισης των κομμάτων και σχέσεων με κατηγορίες δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων. Η πρώτη παράγραφο καθιερώνει το δικαίωμα των κομμάτων και την υποχρέωση του κράτους για οικονομική ενίσχυση προς τα κόμματα όχι μόνο για τις εκλογικές τους δαπάνες κατά την περίοδο προεκλέγων αλλά και για τις λειτουργίες τους. Ο

όρος <<ενίσχυση>> αντί για τον όρο <<χρηματοδότηση>> που χρησιμοποιείται υποδηλώνει την βοήθεια από την πλευρά του κράτους για την κάλυψη ενός μέρους των δαπανών των κομμάτων και οι οποίες δαπάνες κανονικά θα πρέπει να καλύπτονται από <<ιδίους πόρους>> των κομμάτων δηλαδή από εισφορές φίλων ή μελών ή ακόμα από τυχόν περιουσία του κόμματος. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγεί και ο συστηματικός συνδυασμός της παρ. 2 του άρθρου 29 του Συντάγματος με την αρχή της παροχής ίσων ευκαιριών στα πολιτικά κόμματα, δεδομένου ότι η κρατική επιχορήγηση βασίζεται σε ιστορικά κριτήρια όπως π.χ το ποσοστό του κόμματος που συγκέντρωσε στις προηγούμενες εκλογές, εάν καταστεί κύρια ή αποκλειστική πηγή χρηματοδότησης των κομμάτων συντελεί στην παγίωση του υφιστάμενου κομματικού συστήματος. Επιπλέον νέα κόμματα χωρίς εκλογική ιστορία δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν με βάση την προβλεπόμενη διάταξη ή χρηματοδοτούνται ελάχιστα από το κράτος, έτσι λοιπόν καθίσταται αδύνατον να μπορέσουν να ανταγωνιστούν να ανταγωνιστούν το υπάρχον στηριγμένο στο δημόσιο χρήμα, κομματικό ολιγοπώλιο. Αυτό ισχύει την κατανομή της κρατικής οικονομικής ενίσχυσης στα δικαιούχα κόμματα. Συνεπώς με τον τρόπο αυτό η κατανομή γίνεται έτσι ώστε να έχουν τα μικρά αλλά ταυτόχρονα πολιτικώς υποστά κόμματα την ευκαιρία έστω και στοιχειωδώς την πρωτοκαθεδρία των παραδοσιακών μεγάλων πολιτικών κομμάτων. Τέλος η οικονομική ενίσχυση πρέπει κατά ρητή εντολή του άρθρου 29 παρ.2 εδ. β' του Συντάγματος να αντιστοιχεί σε <<δαπάνες>> των κομμάτων δηλαδή σε έξοδα πραγματικά και τα οποία έχουν δοθεί σε αυτά με σκοπό να πραγματοποιήσουν εφικτή την συνταγματική τους αποστολή. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων ξεκινούν το έτος 1984 όπου και εκδόθηκε ο νόμος 1443/84. Με τον νόμο αυτό θεσμοθετήθηκε η κρατική χρηματοδότηση και η οποία συνεχίζει έως και σήμερα. Στο ενδιάμεσο ίσχυσε ο νόμος 2429/96, ενώ σήμερα ο νόμος 3023/02 είναι αυτός που ρυθμίζει εκ νέου το θέμα αν και η «φιλοσοφία» του δεν διαφέρει και πολύ με το προ ισχύσαν θεσμικό πλαίσιο. Το άρθρο 1 του Ν. 3023/02 διακρίνει τη χρηματοδότηση σε τακτική, ανερχόμενη σε ποσοστό 1,02 τοις χιλίοις των τακτικών εσόδων του τακτικού κρατικού προϋπολογισμού ετησίως, και σε εκλογική, ύψους 0,22 τοις χιλίοις των τακτικών εσόδων του προϋπολογισμού κατά το έτος των (βουλευτικών ή ευρωβουλευτικών) εκλογών. Η συνταγματικής της αρχής αυτής δηλαδή ότι η χρηματοδότηση αυτή ταυτίζεται με το ποσοστό επί των εσόδων του προϋπολογισμού έρχεται σε αντίθεση με την αναθεώρηση του άρθρου 29 του Συντάγματος που συνδέει την κρατική ενίσχυση με τις υπαρκτές δαπάνες των κομμάτων, καλύτερος προς την νέα συνταγματική διάταξη θα ήταν ο καθορισμός ποσοστού των δαπανών κάθε κόμματος το οποίο θα κάλυπτε η κρατική οικονομική ενίσχυση και ταυτόχρονα ενός ορίου κατά κόμμα, σε κάποια αναλογία προς ιστορικά κριτήρια όπως ιδίως τα αποτελέσματά των τελευταίων εκλογών. Ως προς την κατανομή του ποσού της κρατικής ενίσχυσης προβλέπεται από τα άρθρα 2 και 3 του Ν.3023/2002 ότι η τακτική χρηματοδότηση καταβάλλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος (80%) σε αναλογία προς τις ψήφους των κομμάτων στις τελευταίες γενικές βουλευτικές εκλογές. Το υπόλοιπο (20%) διανέμεται ισότιμα σε όσα κόμματα έχουν εκλέξει ευρωβουλευτή ή έλαβαν άνω των 1,5 των ψήφων στις εκλογές έχοντας καταρτίσει συνδυασμούς τουλάχιστον 70% των εκλογικών

περιφερειών. Τα ποσοστά αυτά ισχυρίζονται πολλοί πως είναι στο κατώτατο όριο συνταγματικά ανεκτό σε ότι αφορά την ισόποση κατανομή και στο ανώτατο σε ότι αφορά την κατ' αναλογία της εκλογικής δύναμης, κατανομή. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό αναλογικής κατανομής, όπως αυτό του 90% που καθιέρωσε ο νόμος 1443/84 θα ήταν αντίθετο προς την αρχή ίσων ευκαιριών, αφού η ισότητα είναι περισσότερο τυπική- αριθμητική και λιγότερο αναλογική. Επίσης αντισυνταγματική λόγω αντίθεσης στο συνδυασμό των αρχών της εσωκομματικής δημοκρατίας και της μη επέμβασης στα εσωτερικά των κομμάτων μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι και η μη πρόβλεψη χρηματοδότησης για πολιτικούς σχηματισμούς προερχόμενους από τη διάσπαση κομμάτων που συμμετείχαν στις τελευταίες εκλογές. Η μη επέμβαση στα εσωτερικά των κομμάτων μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι και η μη πρόβλεψη χρηματοδότησης για πολιτικούς σχηματισμούς προερχόμενους από τη διάσπαση κομμάτων που συμμετείχαν στις τελευταίες εκλογές.

Συνεπώς το σύνολο της κρατικής χρηματοδότησης το αποκτά ο αρχηγός του κόμματος ακόμη και αν αυτός έχει αποφασίσει στην φυγή και στην ίδρυση νέου κόμματος της πλειοψηφίας των βουλευτών και των μελών. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ενδεχόμενη επέμβαση στα εσωκομματικά ζητήματα και τρόπο καταστολής της ενδεχόμενης εσωκομματικής αμφισβήτησης της ηγεσίας δυναμώνοντας έτσι τον αρχηγικό χαρακτήρα των κομμάτων

4.5 Έκτακτες εισφορές στα πολιτικά κόμματα

Την περίοδο 1989-1990 οι διαδοχικές προσφυγές στην λαϊκή ετυμηγορία ανέδειξαν στην πράξη μία νέα μορφή κρατικής χρηματοδότησης, την έκτακτη. Έτσι οι κοινός νομοθέτης με <<ατομικές>> ρυθμίσεις πρόσφερε στα κόμματα ποσά για την κάλυψη των αυξημένων εκλογικών τους δαπανών τον Νοέμβριο του 1989 και τον Απρίλιο του 1990. Κάτω από διαφορετικές συνθήκες πραγματοποιήθηκε μία ανάλογη πρωτοβουλία ως προς τους πραγματικούς όρους όσο και ως προς τις νομοθετικές προδιαγραφές, εμφανίστηκε τον Οκτώβριο του 1993. Με σκοπό την αντιμετώπιση τυχόν εκτάκτων εκλογικών και λειτουργικών δαπανών ο νόμος 3023/2002 αποσκοπεί πέρα από της κρατικής χρηματοδότησης επιπλέον και οποιαδήποτε άλλη πηγή χρηματοδότησης κυρίως από <<τακτικές ή έκτακτες εισφορές μελών, βουλευτών και φίλων, δωρεές, δάνεια, μερίσματα, τόκους καθώς και την εκμετάλλευση κινητής ή ακίνητης περιουσίας τους ή οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας>>

Τον Νοέμβριο του 1989 και τον Απρίλιο του 1990 διατέθηκε έκτακτη κρατική χρηματοδότηση στα πολιτικά κόμματα κατόπιν ψήφισης της σχετικής διάταξης από την Βουλή, τον Οκτώβριο του 1993 άρχισε η αντίστροφη πορεία. Πιο συγκεκριμένα ο τέως υφυπουργός των εσωτερικών Αγγ. Μπρατάκος- παρά την εκφρασμένη άρνηση του υπηρεσιακού υπουργού Ιωάν. Γεωργιάκη- εξέδωσε χωρίς καμία νομοθετική εξουσιοδότηση την 50287/6.10.1993 απόφαση με την οποία πρόσφερε ποσό περίπου

3,000,000,000 δραχμές στα πολιτικά κόμματα της Νέας Δημοκρατίας, του Πα.σο.Κ, του Συνασπισμού και του Κ.Κ.Ε. εν όψει της εκλογικής διαδικασίας.

Μεγάλο μέρος επίσης των εκλογικών δαπανών καλύπτεται και με δανεισμό τόσο από ελληνικές όσο και από ξένες τράπεζες. Η έγκριση των δανείων όπως επίσης και το ποσό αυτών δεν είναι απολύτως κατανοητό καθώς εξαρτάται από παροχή εγγυήσεων για την αποπληρωμή τους.

Το κράτος ως το ποσό της διαμορφωμένης τακτικής χρηματοδότησης του επόμενου οικονομικού έτους καθώς και το ίδιο το κόμμα, με την κατοχύρωση της υποθήκης της ακίνητης περιουσίας του εγγυάται την ικανοποίηση των δανειστών. Τα μέλη μπορεί να κληθούν να καταβάλλουν πέρα από τις τακτικές και έκτακτες συνεισφορές είτε μεμονωμένα είτε στο πλαίσιο οργανωμένης οικονομικής εξόρμησης. Αντίστοιχες υποχρεώσεις δέχονται και οι βουλευτές.

Οι χρηματικές παροχές των φίλων του κόμματος αποτελούν στην πράξη αόρατη πηγή ιδιωτικής χρηματοδότησης. Σαφώς, το ύψος των διατιθέμενων ποσών όταν παρατίθεται ως ειδική κατηγορία εισροών στους ετήσιους ισολογισμούς των πολιτικών κομμάτων είναι κατά πολύ μικρότερο απ' το πραγματικό. Παρά την υποχρέωση της ονομαστικής κατοχύρωσης όσων διαθέτουν ετησίως χρηματικά ποσά μεγαλύτερα από το προβλεπόμενο ύψος σε ειδικό βιβλίο εσόδων και εξόδων και παρά την χορήγηση απόδειξης, αυτό δεν είναι ικανό να διασφαλίσει την διαφάνεια στην οικονομική διαχείριση.

Συμπερασματικά

Η δράση των πολιτικών κομμάτων είναι στενά συνδεδεμένη με την πορεία της σύγχρονης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Χωρίς τον θεσμό του πολιτικού κόμματος δεν μπορεί να κατανοηθεί ούτε η εκλογική διαδικασία αλλά ούτε και η λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αναγκαία βαθμίδα για την πολιτική αντιπροσώπευση της κοινωνίας αποτελεί το κόμμα ως συστατικό στοιχείο της σύγχρονης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Η βασική αποστολή των πολιτικών κομμάτων σχετίζεται με την πολιτική οργάνωση και άρθρωση της λαϊκής κυριαρχίας με την ενεργοποίηση του πολίτη μέσα από τις κομματικές διαδικασίες. Η

συνειδητοποίηση του πολίτη και των κοινωνικών ομάδων προκύπτει την αξίωση για αποτελεσματικότερη συμμετοχή στις πολιτικές αποφάσεις. Η υποστήριξη ή η συμμετοχή στη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων αποτελεί την κύρια έκφραση της.

Η στάση απέναντι στον θεσμό του πολιτικού κόμματος προχωρά σταδιακά, από την φάση της αγνόησης της καταπολέμησης στις φάσεις της αναγνώρισης την νομιμοποίησης και εν τέλει στην φάση της συνταγματικής ενσωμάτωσης. Στην Ελλάδα τα πολιτικά κόμματα έχουν αναγνωριστεί συνταγματικά και χορηγούνται πια από τον κρατικό προϋπολογισμό, εντός του πλαισίου διαδικασίας εκσυγχρονισμού και εκδημοκρατισμού της χώρας και η οποία πραγματοποιήθηκε μετά την πτώση της δικτατορίας.

Ενώ είναι χωρίς καμία αμφιβολία η κυριαρχία των πολιτικών κομμάτων στην λειτουργία της σύγχρονης δημοκρατίας, εντούτοις εντείνεται η αμφισβήτηση της πρωτοκαθεδρίας και αξιοπιστίας των πολιτικών κομμάτων κατά την λήψη των αποφάσεων. Η εσωτερική τους οργάνωση δεν είναι τελειώως δημοκρατική και τίθεται σε αμφισβήτηση αν αντιπροσωπεύουν αυθεντικά τις πολιτικές και κοινωνικές διαφοροποιήσεις, όπως και ανά τα μέλη τους μετέχουν ουσιαστικά στις διαδικασίες λήψης των πολιτικών αποφάσεων. Με βάση τις προϋποθέσεις αυτές τα κόμματα αδυνατούν να ανταποκριθούν επαρκώς στην συνταγματική τους αποστολή, ως διαμεσολαβητές μεταξύ κοινωνίας και κράτους. Καταλήγουμε λοιπόν σε μία από-πολιτικοποίηση της πολιτικής και αντίστοιχη υποβάθμιση της ίδιας της δημοκρατικής ποιότητας του πολιτεύματος, αφού η κομματική πραγματικότητα τελεί σε σημαντική διάσταση προς την συνταγματική επιταγή για δημοκρατική αντιπροσώπευση.

Οπολιτικός και επιστημονικός τους διάλογοι γύρω από τους μετασχηματισμούς του κομματικού φαινομένου, καθώς και η ενασχόληση με τα ζητήματα που προκύπτουν, μέσα από την δράση των κομμάτων θα είναι πάντα επίκαιρη.

Βιβλιογραφία

Δρόσος Γ. Η νομική θέση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα Κομοτηνή 1982

Κώστας Γ Μαυριάς Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΑντΣάκκουλα Αθήνα 2005

Δαγτόγλου Π. Συνταγματικό Δίκαιο Ατομικά Δικαιώματα, Εκδόσεις ΑντΣάκκουλα Αθήνα 2012

Δημητρόπουλος Ανδ Οργάνωση και λειτουργία του κράτους Παραδόσεις
Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Β' Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα 2001

Βενιζέλος Ευ. Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, 1991

Δημητρόπουλος Ανδ Η Συνταγματική θέση των πολιτικών κομμάτων, 1994

Δημητρόπουλος Ανδ Η δομή και η λειτουργία της σύγχρονης Δημοκρατίας, 1997

Δημητρόπουλος Ανδ Το Σύνταγμα ως βάση της έννομης τάξης, 2002

Χρυσόγονος Κ. Συνταγματικό Δίκαιο, 2003

Τσάτσος Δ. Συνταγματικό Δίκαιο, 1993

Τσάτσος Δ. Η ενδοκομματική αντιπολίτευση ως πρόβλημα συνταγματικού Δικαίου, 1983

Μανιτάκης Αντ. Δίκαιο των πολιτικών κομμάτων, 1994

Δημητρόπουλος Ανδ. Πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό δίκαιο- στοιχεία δημοσίου δικαίου τεύχος β' Σάκουλας, Κομοτηνή, 1983

Τσάτσος Δ., Συνταγματικό δίκαιο, Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1983

Ξηρός Θαν., Τα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων στα καταστατικά τους, Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1995

Παπαδημητρίου Γ., Δίκαιο των πολιτικών κομμάτων, 1994

Δρόσος Ι., Προϋποθέσεις και ζητήματα κρατικής και οικονομικής ενίσχυσης των πολιτικών κομμάτων

Κασιμάτης Γ. Τα πολιτικά κόμματα ως συνταγματικός θεσμός, Σύγχρονα θέματα, 1980

Φουντεδάκη Π. Ενδοκομματική Δημοκρατία και Σύνταγμα, 1987

https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82#.CE.86.CF.81.CE.B8.CF.81.CE.BF_29

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Πολιτικά κόμματα- αίτηση ακυρώσεως- έννομο- συμφέρον:

Τα νομικά πρόσωπα έχουν έννομο συμφέρον προς προσβολή πράξεων οι οποίες σχετίζονται με τους επιδιωκόμενους αυτούς υπό αυτά σκοπούς. Τα πολιτικά κόμματα προβλέπονται και κατοχυρώνονται υπό του Συντάγματος, το οποίο δια πλέγματος διατάξεων απέβλεψε στην ύπαρξη

και στην δράση αυτών, αναγνώρισαν σε αυτά ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις.

- **1862/1985 ΣΤΕ:** Κρατική οικονομική ενίσχυση:

Απότο άρθρο 29 παρ.2Σ που προβλέπει την κρατική οικονομική ενίσχυση των κομμάτων, όσο και από την αρχή της ισότητας και ειδικότερα την αρχή της ίσηςμεταχείρισης των πολιτικών κομμάτων και της παροχής σε αυτά ίσων ευκαιριών που απορρέει από το άρθρο 29 παρ. του Συντάγματος, προκύπτει ότι η οικονομική ενίσχυση πρέπει να παρέχεται από το κράτος σε όλα καταρχήν τα κόμματα του άρθρου 29 παρ 1 Συντάγματος

- **34/199 ΑΕΔ:** Ευρωεκλογές-Λευκά και άκυρα ψηφοδέλτια-Χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων
- **35/1999 ΑΕΔ:** Ευρωεκλογές-ίση μεταχείριση πολιτικών κομμάτων
- **74/1997 ΑΕΔ:** Εκλογές-πρώρες εκλογές-Οικονομική ενίσχυση κομμάτων
- **22/1994 ΑΕΔ:** Βουλευτικές εκλογές-Πολιτικά κόμματα-Διάδικος
- **1072/2000 ΣΤΕ :** αίτηση ακυρώσεως και έννομο συμφέρον
- **3278/2006 ΣΤΕ:** ίση μεταχείριση πολιτικών
- **2145/79 ΣΤΕ :** σχετικά με την ικανότητα των κομμάτων να είναι διάδικοι
- **1116/1990 ΣΤΕ:** κρατική οικονομική ενίσχυση

Νομοθεσία

Χρηματοδότηση, κρατικήεπιχορήγηση, πολιτικά κόμματα, εισφορές

- **3023/02**
- **2429/96**
- **1443/84**

Άρθρο 7. Η πρόσθετη οικονομική ενίσχυση, που χορηγήθηκε στα πολιτικά κόμματα σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, ύψους τριών δισεκατομμυρίων (3.000.000.000) δραχμών, προς αντιμετώπιση των επιπλέον δαπανών τους κατά την εκλογική αναμέτρηση της 10ης Οκτωβρίου 1993, θεωρείται ότι έγινε νόμιμα